

**UNIVERZITA KARLOVA  
V PRAZE**

**PRÁVNICKÁ FAKULTA**  
Katedra občanského práva

**DIPLOMOVÁ PRÁCE**

Spory vyvolané výkonem rozhodnutí, konkursem a vyrovnáním

vedoucí diplomové práce:

**Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc.**

diplomant:

**Martin Lorenc**

Pražská 63/478

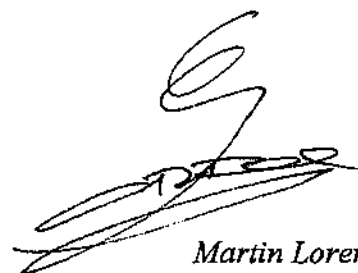
674 01 Třebíč

## PODĚKOVÁNÍ

*Děkuji velice vedoucí diplomové práce prof. JUDr. Aleně Winterové, CSc. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Děkuji i za ochotu a vstřícnost.*

## PROHLÁŠENÍ

*„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil  
prameny, z nichž jsem pro práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“*

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and strokes, positioned above the printed name.

*Martin Lorenc*

*Praha, srpen 2008*

<b>ÚVOD</b>	<b>4</b>
<b>SPORY VYVOLANÉ VÝKONEM ROZHODNUTÍ</b>	<b>6</b>
<b>OBECNÁ ČÁST</b>	<b>6</b>
OBECNĚ KE SPORŮM VYVOLANÝM VÝKONEM ROZHODNUTÍ	6
JEDNOTLIVÉ SPORY	14
Spory vylučovací	14
Spory odporové (o prioritě)	14
Spory poddlužnické	17
Spory opoziční	20
Spory impugnační	21
Spory z lepšího práva	23
<b>ZVLÁŠTNÍ ČÁST – SPORY VYLUČOVACÍ</b>	<b>25</b>
<b>SPORY VYVOLANÉ KONKURSEM A VYROVNÁNÍM (INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍM)</b>	<b>48</b>
<b>ZÁVĚR</b>	<b>56</b>
<b>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ</b>	<b>58</b>

## ÚVOD

Pro napsání práce na téma spory vyvolané výkonem rozhodnutí, konkursem a vyrovnání mne vedou zejména důvody praktické. Výkon rozhodnutí je konečnou fází celého procesu vymáhání práva. V rámci výuky občanského práva na Právnické fakultě je tato tematika poměrně opomenuta, ačkoli právě výkon rozhodnutí nejmarkantnějším způsobem bezprostředně zasahuje do práv některých účastníků procesu vymáhání práva, a to zejména do osobní a majetkové sféry dlužníka (povinného) – a co je klíčové pro tématické zaměření této práce – zasahuje i do práv třetích osob, které často s dlužníkem pojí vztah právní (formální) či faktický (neformální). Spory vyvolanými výkonem rozhodnutí zákonodárce připouští možnost „v rámci“ výkonu rozhodnutí zohlednit mnohé situace, které často nastaly až po vydání vykonávaného exekučního titulu. Nezahrnutí takových sporů do pozitivněprávní úpravy by v některých případech výkonu rozhodnutí mohlo představovat kolizi se základními, ústavními či přirozenoprávními principy.

Práce má za cíl uspořádat velice různorodou paletu nejčastějších sporů z výkonu rozhodnutí do přehledného celku (část obecná). Z důvodu omezení rozsahu práce se jedná jen o určitý přehled bez aspirací na řešení teoretických či právních problémů. Jádrem práce (část zvláštní) jsou spory vylučovací. Tyto spory považuji za spory z výkonu rozhodnutí nejfrekventovanější a svým obsahem i nejzávažnější. Práce má za cíl ukázat, jakým způsobem pozitivní právo zakotvuje možnosti ochrany práv třetích osob, proti nimž by výkon rozhodnutí být veden neměl. Podstatná část zvláštní části práce se věnuje zásahu výkonem rozhodnutí do majetkových práv z rámce společného jmění manželů a tedy do práv dlužníka manžela. Vzhledem k nebývalému rozsahu nuceného výkonu práva skrze soudní exekutory dle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, v platném znění, si nemohu dovolit tuto skutečnost opomenout, takže v práci jsou zahrnuty prvky se vztahem k tomuto zákonu. Pokud jde o spory vyvolané výkonem rozhodnutí, *cum grano salis* jsou uvedené výstupy aplikovatelné i na spory vyvolané exekucí. Legální pojmy *výkon rozhodnutí* a *exekuce* nepovažuji za synonyma, nicméně ve sporech vyvolaných výkonem rozhodnutí (exekucí) je možné je považovat za velice podobné.

Poslední část práce má pojednávat o sporech vyvolaných konkursem a vyrovnáním. Vzhledem k nastalé účinnosti zcela nového zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění, jsem si dovolil namísto tématu již obsoletního (konkurs a vyrovnání) zařadit téma aktuálnější, a to spory vyvolané insolvenčním řízením. Zajímavou a snad i přínosnou změnou v této oblasti je legální vymezení incidenčních sporů a zcela nová koncepce jejich řešení související zejména se zásadou jednotnosti insolvenčního řízení. Podotýkám, že ani zde není možné z důvodu omezeného rozsahu práce se zabývat tématem hlouběji a jedná se opět jen o ucelený přehled a určité uvedení do nově koncipované tematiky.

Zdůrazňuji, že klíčovým pro mne byla a je ochrana třetích osob zasažených nucenou realizací exekučního titulu, a to obzvláště fyzických osob s reálným vztahem k osobě povinného. Jedná se o osoby blízké a zejména manžela povinného.

Tato práce je zpracována k právnímu stavu platnému ke dni 31.8.2008.

# SPORY VYVOLANÉ VÝKONEM ROZHODNUTÍ

## OBECNÁ ČÁST

### OBECNĚ KE SPORŮM VYVOLANÝM VÝKONEM ROZHODNUTÍ

Výkon rozhodnutí není ucelený a stejnorodý proces. V závislosti na formě a způsobu výkonu rozhodnutí a různých individualitách, které vyvstanou během vlastního výkonu rozhodnutí, může vznikat celá řada situací, které vykonávací řízení v jistém smyslu **rozštěpí a modifikují**. Mezi tyto „odchytky“ řadíme zejména **spory z výkonu rozhodnutí**. Za stručným slovním spojením „spory z výkonu rozhodnutí“ se skrývá **mnoho různých alternativ**, které se mohou při řízení o výkon a následné realizaci rozhodnutí vyskytnout. Zejména v těchto sporech se uplatňuje obecná **zásada ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků** a povinnost soudů a jiných orgánů státu, aby při své činnosti dbali, **aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob**. **Právo tak poskytuje ochranu osobám, které mají procesně právní subjektivitu a alespoň v určité fázi řízení se nacházejí v postavení účastníka – procesně legitimovaného subjektu**. Účastníci řízení vycházejí ze struktury a podstaty takového řízení. Zákonodárce zahrnul pod pojem *výkon rozhodnutí* řízení někdy i dosti rozdílná (např. plnění peněžitá a nepeněžitá, vynucování rozhodnutí soudu o výchově nezletilého dítěte a styku s ním atd.). Sjednocujícím prvkem všech těchto řízení je, že se vždy jedná **o nucenou realizaci práva přiznaného exekučním titulem**. Z toho důvodu existuje i takové množství sporů vyvolaných výkonem rozhodnutí.

Vykonávací řízení se liší od řízení nalézacího, nicméně i přesto obě řízení spadají do občanského soudního řízení jako celku. Vzájemná nezávislost obou elementárních součástí občanského soudního řízení se v případě sporů o exekuční právo – tedy sporů vyvolaných výkonem rozhodnutí – může projevat i tím, že o těchto sporech se bude **rozhodovat buď přímo ve vykonávacím řízení, anebo ve zvláštním řízení nalézacím**. Spor může vzniknout jak z řízení sporného, tak i nesporného. Jde-li např. o nucenou realizaci plnění peněžitého – a budeme-li brát v úvahu pouze zpeněžení konkrétního předmětu při vykonávacím řízení a vydání následného výtěžku oprávněnému – má výkon rozhodnutí strukturu řízení sporného. Obdobně v případě plnění nepeněžitého. Pokud však již jde o vydání výtěžku předmětu zpeněženého

v rámci výkonu rozhodnutí, struktura řízení se přemění na řízení charakteru nesporného (vykonávací/exekuční řízení v užším smyslu). To má zásadní význam pro postavení subjektů, resp. účastníků takovéhoto řízení.

Spory vyvolané výkonem rozhodnutí soud rozhoduje v **řízení sporném**. Spor o právo obecně může již ze své podstaty vznikat mezi dvěma spornými stranami, které si navzájem odporují (žalobce a žalovaný). Na každé straně se může účastnit i vícero subjektů, tyto se pak seskupují do různých „společenství“. V rámci **vykonávacího řízení v užším smyslu** mohou někdy vznikat výše zmiňované specifické úseky vykonávacího řízení, tedy řízení ze sporu o právo neboli tzv. **incidenční spor**. Na řízení o incidenčních sporech se musí v zásadě vztahovat **podobné principy a postupy**, jako na klasické řízení sporné (nalézací). I tak ale tato řízení probíhají v rámci vykonávacího řízení, které jim svoji existencí zvadalo příčinu vlastního vzniku – **incidenční řízení tak zůstávají součástí řízení vykonávacího** – a z toho důvodu se v nich musí reflektovat i principální povaha řízení vykonávacího (jež je odlišná, od povahy klasického řízení nalézacího)<sup>1</sup>. Nikoli každá část vykonávacího řízení je způsobilá pro vznik incidenčního sporu. Vykonávací řízení není jednolitý celek, nýbrž se skládá ze **sledu rozhodnutí**, která určují v rámci zákonných mezí, jakým způsobem bude řízení dále probíhat. V neposlední řadě tvoří součást vykonávacího řízení i spousta **úkonů faktických**. Ve **vykonávacím řízení** platí důrazně **zásada vyhledávací**, kterou je soudu stanoveno, aby z iniciativy vlastní zjišťoval – a to před nařízením samotného řízení, tak i po jeho vzniku – zda jsou **splněny všechny zákonné procesní předpoklady**. Naopak **při incidenčních sporech platí zásada opačná, tedy projednací**. Obecně při vykonávacím řízení dominuje **zásada formální pravdy**. To je patrné již z toho, že při nařízení výkonu rozhodnutí soud nezkoumá obsahovou správnost exekučního titulu, ale naopak vychází z jeho správnosti formální (presumpce správnosti). Soud nezkoumá např. ani skutečnost, zda právo exekučním titulem přiznané nezaniklo či se exekuční titul v důsledku změny okolností nestal neúčinným<sup>2</sup>. I v řízení vykonávacím soud vychází ze zásady volného hodnocení důkazů (a nikoli z legální teorie důkazní, jak by bylo lze z praxe spíš očekávat), **avšak při nařízení výkonu rozhodnutí soud především vychází z tvrzení oprávněného a existence exekučního titulu**. Jedná se o výjimku ze zásady volného hodnocení důkazů a zároveň i ze zásady objektivní pravdy. Taktéž je

<sup>1</sup> Srov. FIALA, Josef. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí : (Exekuční spory)*. Praha : Universita Karlova, 1972. s. 27 Acta Universitatis Carolinae . Iuridica Monographia.

<sup>2</sup> K neúčinnosti či obsoletnosti titulu srov. BUREŠ, Jaroslav, et al. *Občanský soudní řád : Komentář*. 7. vyd. Praha : C.H.Beck, 2007. s. 1464



v řízení vykonávacím dodržována **zásada rovnosti účastníků**, která nepřiznává oprávněnému procesní nadřazenost nad povinným. Platí zde i ostatní zásady, jejichž místo je primárně v řízení nalézacím, např. zásada veřejnosti při jednání, zásada ústnosti, zásada přímosti a zásada hospodárnosti atd.

Je to právě výkon rozhodnutí, který má završovat celou **štaci** za úspěšným vymáháním obsahu exekučního titulu. Jedná se o **realizaci a prosazení nejdůležitější úlohy práva**. Výkon rozhodnutí je tou částí domáhání se nároku oprávněného, která nejnvýznamnějším způsobem fakticky zasahuje do běžného života účastníků řízení, zejména povinného. Vykonavatel či soudní exekutor svými úkony **bezprostředně zasahuje do osobní a majetkové sféry nejen dlužníka**, ale celé řady osob v jeho blízkosti (osob třetích).

Pro efektivní dosažení účelu výkonu rozhodnutí je bezpodmínečně nutné, aby byly vždy dodržovány **principy specifické pro tento druh řízení**; patří mezi ně zejména:

1. řízení lze provádět jen z důvodu uspokojení práv skutečně existujících a trvajících;
2. řízení lze provádět jen za splnění podmínek zákonem stanovených a pouze způsoby zákonem předurčenými;
3. řízení lze provádět pouze v rozsahu, jaký stačí k uspokojení oprávněného;
4. oprávněný se může uspokojovat pouze z majetku povinného<sup>3</sup>.

Uvedené principy konkretizují již dříve zmiňované obecné zásady ochrany práv v civilním řízení procesním. **Porušení či nedodržení** některého z principů, popř. jejich kombinace znamená nepřipustnost vykonávacího řízení. Přihodí-li se po nařízení výkonu rozhodnutí popř. i během samotného jeho provádění, že vyjde najevo taková skutečnost, díky které nelze ve výkonu rozhodnutí úspěšně pokračovat, či se díky této skutečnosti výkon rozhodnutí stane nepřipustným, je namístě **zastavení výkonu rozhodnutí**. Institut **chrání práva povinného a osob třetích**. Institut svojí funkcí nezasahuje do existence exekučního titulu, výhradně se týká vykonávacího řízení. Účinností takového rozhodnutí se projevuje svými důsledky erga omnes<sup>4</sup>. K zastavení

<sup>3</sup> S ohledem na ustanovení rozšiřující toto právo i na majetkové hodnoty nebo práva patřící do společného jmění manželů; obdobně v případě přechodu povinnosti z povinného na třetí osobu.

<sup>4</sup> Srov. též WINTEROVÁ, Alena, et al. *Civilní právo procesní*. 4. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2006. s. 537

řízení může dojít v kterékoliv jeho fázi. Nepřípustnost může být **relativní nebo absolutní**. Relativní nepřípustnost je důvodem k zastavení řízení **jen k návrhu** osoby, ve jejíž prospěch nepřípustnost svědčí. Oproti tomu nepřípustnost absolutní způsobuje povinnost zastavit řízení i **bez návrhu**, soud tak musí učinit z úřední povinnosti<sup>5</sup>. Právní moc usnesení, jež nařizuje absolutně nepřípustný výkon rozhodnutí nebrání tomu, aby byl výkon rozhodnutí zastaven. Právě v tom lze spatřovat významný rozdíl oproti řízení nalézacímu, ve kterém právní moc rozhodnutí z tohoto řízení vzešlého již neumožňuje, aby soud rozhodnutí sám zrušil a případné řízení zastavil. V řízení vykonávacím soud musí i z iniciativy vlastní v jakémkoliv stadiu řízení probíhající výkon rozhodnutí zastavit – za předpokladu, že zjistí, že v této věci existuje alespoň jediná neodstranitelná procesní překážka<sup>6</sup>. V opačném případě mohou z neoprávněného výkonu rozhodnutí být vyvozeny odpovědnostněprávní důsledky. Je také vhodné upozornit na nutnost rozlišovat mezi **zastavením vykonávacího řízení** (exekučního řízení) a **zastavením samotného výkonu rozhodnutí** (vlastní realizace). Zastavit řízení lze jen do tehdy, než je výkon rozhodnutí nařízen (popř. v odvolacím řízení proti rozhodnutí o povolení nařízení výkonu rozhodnutí). V případě, že soud již ve věci rozhodl povolením realizace výkonu rozhodnutí, připadá v úvahu pouze zastavení této vlastní realizace. Vykonávací řízení se tak dělí na **dvě fáze**. Prvá trvá **do vydání rozhodnutí ve věci samé**; druhá následuje po nařízení výkonu rozhodnutí a pokračuje až do jeho provedení či zastavení<sup>7</sup>. Zastavením výkonu rozhodnutí není dotčen předmětný exekuční titul (neruší se), stejně tak se neruší ani dosud provedené úkony.

Za **zahájení** vykonávacího řízení je dle zákona považováno již samotné **podání** takového návrhu. Již tímto podáním (doručením) návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) se mezi jednotlivými subjekty zakládá tzv. **exekučně-právní poměr**<sup>8</sup>. **Subjekty** obecně tvoří **obligatorní** skupina: soud, oprávněný, povinný a skupina **fakultativní**: osoby třetí (plátce mzdy povinného, manžel povinného, spoluvlastník postiženého majetku atd.). Třetí osoby se účastníky poměru stávají pouze v určitých případech, a to jak od počátku zahájení vlastního řízení, či až v některé jeho části. Díky různému postavení subjektů v rozličných částech vykonávacího řízení lze jejich exekučně-právní poměr považovat za **vedlejší**, kdežto exekučně-právní poměr účastníků obligatorních za **hlavní**. Účast těchto třetích osob připadá v úvahu, není-li to povahou

<sup>5</sup> Srov. též SCHELLEOVÁ, Irena, et al. *Civilní proces*. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2006 s. 815

<sup>6</sup> Srov. FIALA, Josef. cit. dílo s. 31

<sup>7</sup> Srov. TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. přepracované a doplněné vyd. Praha : C.H.Beck, 2006. s. 154

<sup>8</sup> Srov. FIALA, Josef. cit. dílo s. 34

výkonu rozhodnutí či přímo zákonem vyloučeno. Třetí osoby se vykonávacího řízení mohou účastnit přímo na základě zákona, rozhodnutí soudu anebo právní skutečnosti – tedy **faktickým úkonem** soudu, soudního vykonavatele či exekutora. Tímto faktickým úkonem je zejména zásah do osobních či majetkových práv těchto třetích osob. **Objekt** vedlejšího exekučně-právního poměru tvoří **požadovaná ochrana** konkrétního subjektivního práva třetí osoby (účastníka); zatímco jeho **obsahem** jsou subjektivní exekuční **práva a povinnosti**, které těmto subjektům přiznává zákon. Subjektům mohou vznikat práva a povinnosti **procesněprávní** (ryze procedurální), ale i **hmotněprávní**, nejčastěji však jejich kombinace. Vedlejší procesněprávní exekučně-právní poměry nemohou samostatně existovat bez poměrů hlavních, jsou na ně vázány a tvoří právní vztahy k poměrům hlavním. Jinak je to v případě hmotněprávních exekučně-právních poměrů, které mohou přetrvávat i po zastavení výkonu rozhodnutí. Často musí tyto vedlejší exekučně-právní poměry být uskutečňovány v incidenčním řízení. Tímto dochází ke vzniku některých sporů z výkonu rozhodnutí. Sporů z výkonu rozhodnutí může vznikat celá spousta. Zejména při neoprávněném zásahu do práva třetí osoby, dále spor o to, zda vymáhané právo stále trvá či jen není vymahatelné. Vzniknou může i spor o doplnění exekučního titulu. Spory z výkonu rozhodnutí však mohou vznikat i jen na jedné straně exekučně-právního poměru. Bude to např. v případě sporů mezi vícero věřiteli při nejasnosti práv na jejich uspokojení.

Všechny tyto a mnohé další spory by procesní právo mělo **výslovně předpokládat** a mělo by je **přehledně upravovat**. Opak je však pravdou. Právní řád exekuční spory často upravuje nedostatečně či dokonce je opomíjí zcela, a to i přes fakt, že právě výkon rozhodnutí je ta fáze řízení, které fakticky zasahuje do hmotněprávní sféry jednotlivých účastníků procesního řízení. Logicky pak vyvstane otázka, jaký způsob řešení sporu zvolit, resp. zda pro jeho řešení zvolit současně probíhající řízení vykonávací, či bude nutné vyvolat nové řízení nalézací (sporné). **Východisko je pak nutné hledat v účelu jednotlivých druhů řízení.** Účel řízení sporného (nalézacího) je spatřován především v řešení sporů o právo – soud zde vyslovuje, co jest právo. Řízení vykonávací má za úkol přinucením realizovat plnění oprávněného přiznané vykonatelným exekučním titulem. I přes obdobné použití některých zásad řízení nalézacího v řízení vykonávacím nelze dojít k jinému závěru, než takovému, že vykonávací řízení se svojí povahou a funkcí nehodí k řešení sporů o právo, jelikož k tomu ani není uzpůsobeno. **Spory z výkonu rozhodnutí (exekuční spory) se mají v zásadě řešit v řízení nalézacím sporném.** Ve vykonávacím řízení lze řešit pouze

za předpokladu, že zákon tak výslovně stanoví. I za tohoto stavu však zákon musí nadále **rozlišovat mezi samotným vymáháním práva řešením sporu o právo**. Takový rozdíl vyplývá sám z povahy věci. Z toho důvodu se musí v rámci vykonávacího řízení vytvořit zvláštní úsek řízení, jenž je od samotného vykonávacího řízení odlišen, a to jak formálně, tak i materiálně. Jak již uvedeno zpočátku této kapitoly, takový úsek se nazývá **incidenční řízení**, ve kterém se projednává **incidenční spor**. Incidenční řízení má tu zvláštnost, že se **řídí jak zásadami řízení nalézacího, tak i zásadami řízení vykonávacího**. Je nutné mít na zřeteli, že **incidenční řízení nemůže svou náplní jít proti vlastnímu smyslu výkonu rozhodnutí**. Návrhem na zahájení incidenčního řízení se však nezahajuje samostatné řízení ve stejném smyslu, jako by šlo o klasické řízení sporné. Incidenční řízení je stále součástí již zahájeného řízení vykonávacího; incidenční řízení není formálně odděleno od vlastního vykonávacího řízení. Můžeme pak vypočítat základní **sdílené zásady**, které se spojují v incidenčním řízení:

1. zásada dispoziční (incidenční řízení lze zahájit pouze na návrh),
2. zásada objektivní pravdy,
3. zásada volného hodnocení důkazů,
4. zásada veřejnosti,
5. zásada arbitrárního pořádku,
6. zásada ústnosti a přímosti,
7. zásada hospodárnosti.<sup>9</sup>

Na druhou stranu nelze v incidenčním řízení uplatnit zásadu vyhledávací, která je vlastní zbytku vykonávacího řízení. Tato zásada ustupuje zásadě projednací. Povinnost shromažďovat podklady pro rozhodnutí v incidenčním řízení je kladena na bedra účastníků, nikoli soudu. Je tak věcí účastníků, aby prokázali svá tvrzení, obstarali potřebné důkazy a náležitě objasnili skutkový základ sporu. Účastníci v plném rozsahu nesou důsledky svých nedostatečně prokázaných tvrzení<sup>10</sup>. Pochopitelně v řízení incidenčním nelze použít takové zásady a principy, které jsou buď výslovně<sup>11</sup> vyloučeny zákonem anebo povaha vykonávacího řízení něco takového nepřipouští implicitně<sup>12</sup>.

<sup>9</sup> Srov. ibid. s. 37-38

<sup>10</sup> Povinnost/břemeno důkazní/tvrzení.

<sup>11</sup> Např. § 254 odst. 2 řízení nelze přerušit či prominout zmeškání lhůty; nelze také podat žalobu na obnovu výkonu rozhodnutí.

<sup>12</sup> Povinný ani oprávněný v řízení nemůže uplatňovat svá práva vzájemným protinávrhem; vyloučen je i soudní smír – tato věc je dispozicí účastníků odňata – účastníci se tak nemohou dohodovat o tom, zda je exekuce přípustná či nikoliv; vyloučeno je vedlejší účastenství.

Vzhledem k obojakému charakteru incidenční řízení mohou vznikat teoretické pochybnosti, podle jaké části zákona má soud rozhodnout o vzniklých nákladech řízení. Zda má použít část vztahující se na řízení nalézací dle § 137 až 151 anebo část určenou pro řízení vykonávací dle § 270 až 271 zákona. Praxe si zvolila způsob řešení dle části zákona vztahující se k řízení vykonávacímu.

### **Spory z výkonu rozhodnutí mohou vzniknout:**

1. **před** zahájením vykonávacího řízení – v zásadě se jedná pouze o **spory o doplnění exekučního titulu**; doplnění je nutnou podmínkou nařízení výkonu rozhodnutí (např. prokázání splnění podmínky, vzájemné povinnosti oprávněného a povinného, v případě přechodu práva na jiný subjekt, než v titulu označený); v těchto sporech je nutné dosáhnout vnesení rozsudku, který bude potvrzovat uvedenou skutečnost; bez takového rozsudku nebude možné úspěšně žádat o nařízení výkonu rozhodnutí a to ani při vědomí existence vykonatelného exekučního titulu. Naopak spory, které mohou mít vztah k vykonávacímu řízení, avšak nejsou bezpodmínečně nutné pro nařízení takového řízení nelze zahrnovat do rámce sporů z výkonu rozhodnutí. Jedná se pouze o **spory procesní**, nikoli však i o spory z výkonu rozhodnutí (exekuční). Lze sem zahrnout např. spory o bezúčinnost rozhodnutí, spory o určení, že hmotněprávním poměr založený exekučním titulem tu již není, spory o nevymahatelnost nároku z exekučního titulu a jiné.
2. **během** vykonávacího řízení
  - a. i zde se mohou objevit **spory o doplnění exekučního titulu** (§ 256 odst. 1) , a to za předpokladu, že přechod práva či povinnost nastal až po zahájení řízení a zároveň k takovému účinnému prokázání je nutný rozsudek
  - b. **spory vylučovací** (§ 267 odst. 1);
  - c. **spory odporové** (§ 267 odst. 2);
  - d. **spory o zániku práva z exekučního titulu** (§ 268 odst. 1 písm. g);
  - e. **spory o nepřipustnost výkonu rozhodnutí** (§ 268 odst. 1 písm. h);
  - f. **spory oprávněného vůči:**

- i. **plátcí mzdy a jiných příjmů** (§ 292 a 296, 299);
  - ii. **peněžnímu ústavu** (§ 311);
  - iii. **dlužníku povinného** (§ 315 a 320).
3. **po** skončení vykonávacího řízení – v této fázi připadají v úvahu prakticky pouze **spory z tzv. lepšího práva**.

Všechny spory z výkonu rozhodnutí se odehrávají buď v samostatném řízení **nalézacím**<sup>13</sup>, anebo v rámci probíhajícího řízení vykonávacího – jsou tedy řešeny existenčně závislým řízením **incidenčním**<sup>14</sup>.

Rozsah a profilování této práce mně nedovoluje blíže se zabývat veškerými možnými spory vznikajícími z výkonu rozhodnutí, proto se ve zbytku části obecného pojednání budu již jen velice stručně zabývat jednotlivými druhy sporů pro utvoření uceleného přehledu. Ve zvláštní části této práce se budu detailně zabírat spory, které nejvýznamnějším způsobem zasahují do práv třetích osob, což jsou **spory vylučovací (excindační)**.

<sup>13</sup> Jedná se zejm. o spory o doplnění exekučního titulu, vylučovací, odporové, poddlužnické, z lepšího práva.

<sup>14</sup> V úvahu zde připadají spory o zánik práva exekučním titulem přiznaného, o nepřipustnost výkonu rozhodnutí.

## JEDNOTLIVÉ SPORY

### Spory vylučovací

O těchto sporech pojednává zvláštní část této práce.

### Spory odporové (o prioritu)

Jedná se o spory mezi oprávněnými (dalšími oprávněnými) a jinými věřiteli, kteří jsou účastní řízení o výkon rozhodnutí. Jedná se o osoby, které si nějakým způsobem nárokují právo na uspokojení z výtěžku prodeje majetku povinného postiženého výkonem rozhodnutí či z výnosu jiného. Charakteristika těchto sporů je dána mnohostí subjektů, které se vyskytují v rozvrhovém řízení. Práva subjektů se při rozvrhovém řízení mohou různě prolínat a ovlivňovat. Tito účastníci jsou ve sporu o to, které, do rozvrhu přihlášené<sup>15</sup> pohledávky, v jaké výši, skupině či pořadí mají být uspokojeny<sup>16</sup>. Místo pro odporovou žalobu je při každém způsobu výkonu rozhodnutí, jímž se vynucuje zaplacení pohledávky peněžité. Soud žalobu neprojednává ve vlastním řízení vykonávacím, leč v samostatném řízení sporném podle části třetí zákona. Věcná příslušnost soudu zůstává zachována ve prospěch soudu okresního, totéž v případě příslušnosti místní. Popření pravosti pohledávky neznamena nic jiného, než popření jejího samotného základu (hmotněprávní existence). Popírající tvrdí, že pohledávka vůbec nevznikla, anebo vznikla, avšak již zcela zanikla, či že je zcela promlčená. Popření výše pohledávky znamená sic uznání jejího základu ze strany popírajícího, avšak namítána je její výše jinak prosazovaná oprávněným (věřitelem), kterému svědčí. I zde lze namítat, že pohledávka v přihlášené výši vůbec nevznikla, anebo z určité části již zanikla či se promlčela. Popření skupiny pohledávky přichází v úvahu při výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí nebo prodejem podniku. Popírající namítá, že pohledávka oprávněného (věřitele) má být uspokojena v jiné rozvrhové skupině, než si tato osoba sama nárokuje. Popření pořadí pohledávky představuje námitka, že vymáhaná pohledávka má jiné pořadí než tvrzené osobou, které

<sup>15</sup> Nikoli nutně musí být popírána pohledávka přihlášená do rozvrhu; popíráno může být i zajišťující zástavní právo.

<sup>16</sup> Popírání pohledávek v rozvrhovém řízení ze někdy nazývá „odpor proti pohledávce“.

pohledávka svědčí. Jelikož se v případě žaloby odporové jedná o žalobu procesní, soud není doslovným zněním žalobcova návrhu rozsudečného výroku vázán a může jej vhodně uzpůsobit.

Rozhodnutí v těchto věcech jsou **závazná ze zákona jen mezi jím určenými účastníky**; pro osoby třetí je závazné jen za předpokladu a v rozsahu, v jakém jinak určí zákon. V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je **závazný též pro všechny orgány**. Ať o žalobě rozhoduje soud či jiný orgán veřejné správy, bude takové rozhodnutí **závazné vůči všem oprávněným** (popř. jiným věřitelům účastnícím se vykonávacího řízení) i povinnému. Rozhodnutí bude závazné i v případě, že se tito vlastního řízení neúčastnili či ani účastnit nemohli<sup>17</sup>. Mezi oprávněným a povinným tedy vzniká tzv. **vztah judikátní (poměr exekučně-právní)**<sup>18</sup>, kdežto mezi věřiteli a povinným může být pouze **vztah hmotněprávní**; ještě jiná situace vzniká mezi oprávněnými a věřiteli navzájem<sup>19</sup>. Všichni uvedení mají **právo na uspokojení práv jen skutečně existujících**, v správné výši, pořadí a skupině. Z podnětu oprávněného či věřitele tak může dojít k **přezkoumávání správnosti exekučního titulu ve všech směrech**, do kterých zasahuje; obdobné platí i pokud jde o cizozemský exekuční titul. Takové přezkoumávání ovšem **nemá hmotněprávní účinky na obsah** titulu (správnost či nesprávnost); jedná se pouze o určení, zda na základě takového podkladu může být tvrzená pohledávka v rozvrhovém řízení uspokojena či nikoliv. Exekuční titul neurčuje zařazení pohledávky do skupiny a ani se nevyjadřuje k jejímu pořadí. V době svého vydání by tak logicky ani určit nemohl. Jiná situace je ohledně titulů, jenž nemají povahu rozhodnutí<sup>20</sup>. Na základě takového titulu je sice možné vymoci v něm určené plnění, avšak právní vztahy mezi stranami závazně neurčuje. Zpochybnění pohledávky uznané takovým titulem je možné i pokud jde o její pravost a výši (na rozdíl od předešlého). Ještě jednodušší je situace v případě zpochybnění nároku zajištěného zástavním právem za předpokladu, že taková pohledávka není doložena nějakým exekučním titulem. Z uvedeného plyne, že i v rozvrhovém řízení se plně uplatňuje zásada, že **výkonem rozhodnutí má být uspokojena jen skutečně existující pohledávka**.

<sup>17</sup> Srov. BUREŠ, Jaroslav, et al. cit. dílo. s. 1461

<sup>18</sup> Povinný může pohledávku vůči sobě samému popřít, jen pokud jde o její existenci či výši, které se mohly změnit po vydání takového titulu; naopak vyvstává nikoli pouze teoretická otázka, zda v takovém případě povinný nemá spíše než odporové žaloby, podat návrh na zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. g).

<sup>19</sup> Srov. FIALA, Josef. cit. dílo s. 70-71

<sup>20</sup> Např. exekutorský zápis dle § 78 písm. a) e.ř.



Svojí povahou je odporová žaloba **žalobou určovací**, avšak naléhavý právní zájem zde není nutné tvrdit (prokazovat). Ohledně **petitu žaloby** lze ještě doplnit, že žalobce v něm musí přesně určit pohledávku, proti které vznáší svojí námitku a čeho se žalobou domáhá. Jde-li o popření pravosti pohledávky, domáhá se soudního deklarování, že pohledávka neexistuje. Naopak v ostatních důvodech popírání pohledávky nelze petit formulovat negativním způsobem, nýbrž musí být **pozitivně stanoveno**, v jaké výši, skupině či pořadí pohledávka skutečně je.

Povinný, který neuspěl se svým návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí, může v rozvrhovém řízení podat **žalobu odporovou**. Povinný může identické okolnosti uplatnit v řízení odporovém, o totožnou věc se totiž nejedná<sup>21</sup>. Podstatné je i časové hledisko uplatnění odporu proti pohledávce. Nic nebrání tomu, aby byl odpor podán již před vynesením rozvrhového usnesení, dále není rozhodné zda rozvrhové usnesení nabylo právní moci či nikoli. **Konečný pro možnost podání odporové žaloby je okamžik faktické realizace rozvrhového usnesení**, tedy skutečnosti, když částky v usnesení přiznané byly vyplaceny oprávněným. V případě, že soud rozhodne o odporové žalobě až po vydání rozvrhového usnesení (lhostejno zda pravomocného či nikoliv), měl by patřičně upravit znění tohoto usnesení ve smyslu rozsudku o odporové žalobě. Jen vydáním správného rozvrhového usnesení může být docíleno náležité ochrany žalobce. Soud, jenž rozhoduje o odporové žalobě tudíž **není vázán dříve vydaným pravomocným usnesením o rozvrhu** (opět bez ohledu na jeho právní moc). **Úspěšný odpor nahrazuje obsah i pravomocného rozvrhového usnesení**. Z těchto důvodů tedy připadá v úvahu, aby osoby, které mohou být rozhodnutím v odporovém sporu dotčeny na svých právech, byly účastny v postavení vedlejších účastníků (nerozluční společníci) při tomto řízení.

Podá-li účastník rozvrhového řízení do usnesení z tohoto vzešlého odvolání z důvodů, které svojí povahou odpovídají důvodům odporovým (namítá pravost, výši, pořadí či skupinu pohledávky), fakticky podává odpor a nikoliv odvolání. Něco takového ovšem nelze řešit v rámci samotného vykonávacího řízení; soud takovému odvolání nemůže vyhovět a v souladu s § 41 odst. 2 by takové podání měl považovat za odporovou žalobu; rozvrhové usnesení soud potvrdí.

<sup>21</sup> Srov. FIALA, Josef. cit. dílo s. 75-76

## Spory poddlužnické

V zásadě se jedná o třetí osoby, které jsou v různých postaveních účastny na výkonu rozhodnutí. Těmito se má namyslet zejména plátce mzdy, peněžní ústav, dlužník povinného atd. Předmětem výkonu rozhodnutí (objektem) zde je **pohledávka či jiné majetkové právo**. Na rozdíl od věcí nemovitých i movitých, které jsou hmotné (fyzicky existují), jedná se v těchto případech o **věci nehmotné (fyzicky neexistující)**; stěžuje se u nich uplatnit „exekuční domněnka“ ohledně věcí v dispozici povinného (viz spory vylučovací). Jedná se právní a faktické vztahy mezi dotčenými subjekty, u kterých je **pojmově vyloučeno přímé poškození** výkonem rozhodnutí. Výkon rozhodnutí je v těchto případech realizován **nepřímo**; konkrétně zejména **formou provedení příkazů či zákazů** daných povinnému či třetím osobám, které jsou v nějakém právním vztahu vůči povinnému a z kteréhož jim vůči povinnému plyne povinnost k určitému (finančnímu) plnění. Takovéto zákazy či příkazy zainteresované třetí osoby zavazují, **aby původní povinnost vůči svému věřiteli** (v tomto případě povinnému) **nesplnily, ale aby tak učinily ve prospěch věřitele svého věřitele** (zde věřitele povinného). Pro poškození takové pohledávky je podmínkou, aby skutečně **existovala** a současně byla **splatná** (dospělá). Mezi všemi zúčastněnými subjekty vzniká také zde již dříve zmiňovaný **exekučně-právní poměr**. Základním právem oprávněného je, aby **povinný strpěl takové své omezení práva** v dispozici se svou pohledávkou tak, aby oprávněný byl zcela uspokojen. Doručením usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí poddlužníkovi vznikne exekučně-právní poměr nově i mezi jím a subjekty již involvovanými. Jedná se o **exekučně-právní procesní poměr vedlejší**. Objekt tohoto vedlejšího poměru je totožný s objektem poměru základního – ochrana práva oprávněného a vynucení povinnosti povinného. **Obsah** poměru je naplněn právy a povinnostmi mezi zúčastněnými subjekty navzájem. Doručením usnesení do rukou poddlužníka znamená poddlužníkovu povinnost k zadržení částky ve výši odpovídající vymáhané pohledávce (vzniká specifický vztah mezi jím a oprávněným), popř. v částce stanovené zákonem pro provádění srážek; poddlužník je **zavázán tuto pohledávku** (jiné majetkové právo) **nevyplatit povinnému**. Od tohoto okamžiku má **oprávněný právo uspokojení pohledávky požadovat na poddlužníka**; s tím souvisí povinnost poddlužníka namísto svému věřiteli (nyní poddlužníkovi) plnit k rukám oprávněného. Nejedná se však o změnu dosavadního či založení zcela nového **hmotněprávního vztahu**. Jedná se o

**hmotné právo procesní**, zde exekuční (judikátní). Je tomu tak proto, že takového postavení poddlužník nabyt jen díky právu procesnímu (exekučnímu). Jeho **vznik, obsah a trvání zcela podléhá ustanovením práva procesního**. V teorii se o takovém právu hovoří jako o **právu úkojném**. Charakterem se jedná o **právo absolutní** – z pozice poddlužníka působí **erga omnes**. Povinnost respektovat toto právo se mj. vztahuje i na soud. Poddlužník se svého závazku vůči povinnému může zprostit složením dluhovaného plnění do soudní úschovy. Oprávněný může své úkojné právo uplatňovat jen za trvání výkonu rozhodnutí. Pravomocným **zastavením výkonu rozhodnutí úkojné právo zaniká**; k tomuto zániku soud přihlíží *ex offio*.

V těchto sporech tak vedle sebe existují **tři různě závislé právní poměry**. V **první** řadě se jedná o hmotněprávní procesní poměr vzniklý z podnětu uplatnění (vymáhání) exekučního titulu. Musí existovat již v době před nařízením výkonu rozhodnutí, reprezentován je vykonatelným exekučním titulem. **Druhým** poměrem je jinak samostatně existující hmotněprávní poměr mezi povinným a jeho poddlužníkem. Takový právní poměr je vždy nejistý a musí být prokázán; to neplatí v případě, že ohledně jeho existence již existuje vykonatelný exekuční titul. **Třetí** poměr vzniká mezi oprávněným a poddlužníkem, a to doručením usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí (jedná se o prostý poměr exekuční). Tento poslední právní poměr je perfektní až právní mocí usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, o kterém musí být poddlužník zvláště písemně vyrozuměn. Až od tohoto okamžiku připadá v úvahu, aby oprávněný pohledávku původně povinného uplatňoval svým vlastním jménem. Jedná se o **translaci procesní věcné legitimace; původní hmotněprávní vztah však zůstává nedotčen**. Oprávněný se nestává hmotněprávním nástupcem povinného, dostává se mu pouze práva domáhat se na poddlužníkovi toho, co by jinak náleželo povinnému. Takové oprávnění se přesouvá **pouze co do výše vymáhaného nároku a jen po dobu trvání výkonu rozhodnutí**. Povinný pozbývá právo svou pohledávku za trvání výkonu rozhodnutí uplatnit ve svůj prospěch. Dochází tím ke **štěpení legitimace na aktivní legitimaci formální a aktivní legitimaci materiální**. Původní pohledávka povinného tedy zaniká nikoli translací na oprávněného, ale teprve až skutečným jejím zaplacením ze strany poddlužníka k rukám oprávněného. Doručením usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí k rukám poddlužníka je ponejprve omezena dispozice pohledávkou, překročení zákazu je sankcionováno neplatností. Platnost úkonů učiněných byť v době po vnesení takového usnesení, avšak před jeho doručením poddlužníkovi, zůstává

nedotčena. V úvahu by ovšem připadal institut **odporovatelnosti** dle § 42a občanského zákoníku<sup>22</sup>.

Oprávněný do práva povinného vstupuje ve stavu, jaký by měl sám povinný vůči poddlužníkovi. V úvahu připadá, aby pohledávka byla stanovena judikátně a popř. i vykonatelně (což v obou případech znamená, že pohledávka za poddlužníkem je posvěcena exekučním titulem) anebo se jedná pouze nárok vůči poddlužníkovi tvrzený. *Rei iudicatae* brání oprávněnému, aby se soudně domáhal v řízení nalézacím na poddlužníkovi, aby soud formálně deklaroval, že poddlužník je povinen plnit namísto povinnému přímo oprávněnému. Pokud byla oprávněnému přikázána pohledávka, která doposud není podložena exekučním titulem, může se **oprávněný vlastním jménem domáhat zaplacení této pohledávky povinného**, avšak pouze v rozsahu, ve kterém mu byla pohledávka vůči poddlužníkovi přikázána. Jedná se o tzv. **poddlužnickou žalobu**. Poddlužník je postaven do role žalovaného a je tak pasivně legitimován. Oprávněný se žalobou bude domáhat ochrany svého práva (zaplacení částky), které má namísto povinného ve stanoveném rozsahu vůči poddlužníkovi. Účast povinného připadá v úvahu pouze v roli **vedlejšího účastníka**, v závislosti na okolnostech na straně poddlužníka či oprávněného. Oprávněný má zákonem stanovenou povinnost **umožnit povinnému, aby se takové sporu účastnil**; pokud tak neučiní, odpovídá povinnému za škodu, která by mu v důsledku takového jednání vznikla.

Pravomocným zastavením výkonu rozhodnutí se formální aktivní legitimace vrací zpět povinnému; v případě běhu řízení zahájeného z podnětu oprávněného má povinný právo vstoupit do řízení namísto oprávněného (původního žalobce) a nadále s tímto libovolně disponovat. **Zákon vylučuje, aby oprávněný věcně disponoval s předmětem sporu**<sup>23</sup>. Žalovaný poddlužník nemůže uplatit žádnou námitku, která by mu svědčila z jeho vzájemných jiných vztahů s oprávněným. Není tudíž možné, aby si započel pohledávku, kterou má vůči žalobci (oprávněnému); naopak v úvahu připadá započtení pohledávky vůči povinnému. Žalovaný má k dispozici pouze ty námitky, které vyplývají z vlastního exekučně-právního poměru. Dále žalovanému zůstávají všechny námitky, které by mohl uplatnit přímo proti povinnému, např. neexistenci či neplatnosti pohledávky, její postoupení, promlčení atd. Je tomu tak proto, že původní hmotněprávní poměr mezi poddlužníkem a povinným fakticky stále trvá, exekučně-právním poměrem se změnila jen jeho procesní stránka.

<sup>22</sup> Dále též i jen „ObčZák“.

<sup>23</sup> Uzavření smíru, který by byl pro povinného jakkoli nevýhodný, či prominutí zaplacení pohledávky.

### Druhy poddlužnických sporů:

1. spory mezi oprávněným a plátcem mzdy - podle § 292, § 299 či podle § 296 odst. 1.;
2. spory vzniklé z přikázání pohledávky z účtu povinného u peněžního ústavu;
3. spory vzniklé z přikázání jiných peněžitých pohledávek;
4. spory vzniklé u přikázání jiných majetkových práv.

### Spory opoziční

Úplným názvem těchto sporů jsou **spory o zastavení výkonu rozhodnutí pro zánik práva přiznaného exekučním titulem**. Tyto spory mají právní základ v § 268 odst. 1 písm. g) *soud zastaví výkon rozhodnutí, jestliže po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané*. Právní skutečnost, že právo přiznané exekučním titulem zaniklo, představuje **nepřípustnost vynucení takového práva**. K tomu je zapotřebí **návrhu povinného** (tzv. opoziční návrh); jedná se totiž o spor mezi povinným a oprávněným, zda je nařízený výkon rozhodnutí oprávněný. Jedná se o **spor o exekuční právo** a je zcela v dispozici povinného. Nutným předpokladem je, aby konkrétní právo **zaniklo až po vydání exekučního titulu**. Exekuční titul založil mezi účastníky závazně a nezměnitelně **právo procesní hmotné**. K takovému založení došlo v zásadě podle stavu v době vyhlášení rozhodnutí. Pokud jde o relevantní okolnosti, které nastaly před vydáním exekučního titulu, pro jejich uplatnění je místa jen v samostatném řízení nalézacím (opravné prostředky). Soud, jež nařizuje výkon rozhodnutí, zkoumá jen, zda tu je exekuční titul a je vykonatelný. Je **vyloučeno, aby zkoumal obsahovou správnost takového titulu**. Jelikož však výkon rozhodnutí je primárně ovládan zásadou, že v rámci výkonu rozhodnutí může být uspokojováno jen takové právo, které skutečně existuje, **musí procesní právo nabízet možnost, jak zohlednit možnost, že po vydání exekučního titulu právo jím přiznané zaniklo** (lhostejno jakým způsobem). Touto žalobou se povinný může bránit jen proti výkonu rozhodnutí již nařízenému. Preventivní uplatnění proti výkonu rozhodnutí je vyloučeno. Takové ochrany se lze domáhat prostou určovací žalobou, že právo exekučním titulem přiznané zaniklo. V případě, že soud takové žalobě vyhoví, je namístě zastavit výkon rozhodnutí, jelikož

rozhodnutí, na základě kterého byl nařízen, se stalo neúčinným<sup>24</sup>. **Zánik práva vychází z práva hmotného** (splnění dluhu, dohoda mezi stranami, uplynutí doby atd.). I promlčení znamená zánik vymáhaného práva, nejedná se ovšem o zánik práva hmotného, nýbrž práva nárok uplatňovat a vymáhat jej skrze soud. Promlčené právo nadále trvá v podobě tzv. *naturálního práva*<sup>25</sup>. Zákon výslovně stanoví, že *jako důvod zastavení výkonu rozhodnutí nelze uplatňovat, že se změnilы okolnosti rozhodné pro výši a trvání dávek nebo splátek (§ 163 odst. 1)*<sup>26</sup>. Chce-li povinný dosáhnout zastavení výkonu rozhodnutí z důvodu změny okolností, musí se takové změny nejprve domoci zvláštní žalobou podle § 163 odst. 1 a požadovat změnu či zrušení exekučního titulu.

## Spory impugnační

Jedná se o spory podle § 268 odst. 1 písm. h) *výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat*. Jedná se o **obecné ustanovení o nepřípustnosti výkonu rozhodnutí**; dále zákon pamatuje na nepřípustnost výkonu rozhodnutí v řadě jiných speciálních ustanoveních<sup>27</sup>. Uvedené obecné ustanovení je „**zbytková klausule**“, pod kterou lze zahrnout všechny ostatní důvody, jež nespádají pod písm. a) až g) či speciální důvody nepřípustnosti. Tímto ustanovením lze dosáhnout **ochrany práv toho, do jehož práv je zasaženo neoprávněně a kdy žádný jiný prostředek ochrany nepřipadá v úvahu**. Na druhou stranu je ustanovení pro svoji obecnost, ač jinak je velice užitečné, zdrojem nemálo potíží. Zásadním problémem je, že ustanovení **pokrývá jak nepřípustnost absolutní, tak i relativní**. Relativní nepřípustnost vychází ze **sporů o exekuční právo**, tedy kdy subjekty exekučně-právního poměru zaujímají protichůdné právní postoje a zároveň uplatnění nepřípustnosti je v dispozici subjektů (stran) sporu. Při takových sporech není možné, aby soud spor řešil z moci úřední. Mezi spory o exekuční právo můžeme zahrnout zejména:

- **Dohodu mezi oprávněným a povinným, že oprávněný se vzdá možnosti vymáhat právo přiznané exekučním titulem, a to buď zcela či jen dočasně.**

<sup>24</sup> § 268 odst. 1 písm. b)

<sup>25</sup> V úvahu připadá zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h).

<sup>26</sup> § 269 odst. 3

<sup>27</sup> V některých případech soud výkon rozhodnutí zastaví z moci úřední (nepřípustnost absolutní), jinde je třeba návrhu účastníka (nepřípustnost relativní).

Jedná se o tzv. **vzdání se práva vymahatelnosti**. V první řadě je nutné vyřešit otázku, zda je takové vzdání se práva přípustné, tj. je-li taková dohoda přípustná, resp. platná. Možnost vzdát se tohoto práva je možná pouze u práv, se kterými může oprávněný libovolně disponovat. Dohodu lze uzavřít jak před vydáním exekučního titulu, tak po jeho vydání<sup>28</sup>. **Vzdání se práva vymahatelnosti před existencí exekučního titulu nijak nesnižuje právní zájem oprávněného na soudní ochraně**. Rozsudek získává svoji závaznost a vykonatelnost objektivně ze samotného práva procesního; uvedenou dohodou takový charakter rozsudek nepozbývá, **výkon rozhodnutí je po uvedené dobu pouze relativně nepřipustný**, jinak je stále formálně vykonatelný. Naopak není přípustné vzdání se práva vymahatelnosti **jednostranným právním úkonem** oprávněného. Jednostranné vzdání se práva je možné pouze vůči soudu a to jen tam, kde tak zákon výslovně stanoví. Výslovně to zákon připouští jen u vzdání se odvolání, z toho důvodu není možné svévolně o takové další důvody jednostranného vzdání se práva zákon rozšiřovat. Návrhem podle § 268 odst. 1 písm. h) se lze domáhat relativní nepřipustnosti výkonu rozhodnutí pouze v ad hoc exekuci. Pokud by šlo o širší ochranu ve smyslu **prevenčního vyloučení** vedení oprávněného výkonu rozhodnutí, bylo by zapotřebí **rozsudku na základě procesní určovací žaloby**, že právo jmenované exekučním titulem je **nevymahatelné** (i jen dočasně). Naléhavý právní zájem povinného plyne z hrozby vedení vícero nepřipustných exekucí.

- **Námítka povinného ke skutečnosti, že listina, která doplňuje exekuční titul** tak, že **prokazuje přechod** práva či povinnosti dle exekučního titulu, anebo listina, která prokazuje, že se **splnila podmínka** (popř. že bylo splněno či zajištěno plnění oprávněného vůči povinnému), která však není autoritativním rozhodnutím, je věcně nesprávná. Taková namítatelná listina nesmí být rozhodnutím, nýbrž musí být **listinou pouze osvědčující**. Může se jednat jak o listinu veřejnou, tak soukromou. Nesprávnost a nepravdivost takové listiny způsobuje nepřipustnost nařízeného výkonu rozhodnutí; námítky lze podat pouze na návrh (povinného), následně soud zahájí incidenční spor, ve kterém soud bude posuzovat správnost a pravdivost konkrétní listiny. Z logiky věci se musí jednat o skutečnosti, které nastaly po vydání exekučního titulu. Obdobně

<sup>28</sup> Problémy také vyvstávají v souvislosti s ustanovením § 574 odst. 2 obč. zák., kde zákon prohlašuje za neplatnou každou dohodu, kterou se někdo vzdává práv, jež mohou v budoucnosti teprve vzniknout.

jako v předešlém případě, se jedná o ochranu proti konkrétnímu výkonu rozhodnutí; v případě prevenční ochrany je nutné podat procesní určovací žalobu.

- atd.

Uvedené pokrývá případy sporů mezi povinným a oprávněným. Je nutné však připustit i **spory, které vyvolá osoba od povinného odlišná** (osoba třetí), do jejíhož práva bylo nepřipustným výkonem rozhodnutí zasaženo. Ochrany se pak může domáhat podle § 267 odst. 1, a to za předpokladu, že výkonem rozhodnutí bylo zasaženo do jejich práv k hmotné věci. Pasivně legitimován je oprávněný. Ochrana práv třetí osobě náleží i v případě, že se bude jednat o **zásah do práv nehmotných (personálních)** – např. při vyklizení bytu nebude třetí osoba své právo užívání bytu odvozovat od práva povinného. Proti takové osobě by byl výkon rozhodnutí veden bez exekučního titulu a což by bylo v rozporu se zákonem. Tu se však bude jednat o nepřipustnost absolutní, o níž je soud povinen rozhodnout i bez návrhu. I zde platí zmínka o procesní určovací žalobě ve smyslu preventivní ochrany proti hrozícím výkonům rozhodnutí.

## Spory z lepšího práva

Zákon jejich existenci výslovně neupravuje, nicméně jejich vznik a trvání jsou možné jak teoreticky, tak i prakticky. Připustnost těchto sporů lze **vyvozovat z principu exekučního práva**. Jak bylo zmiňováno ohledně sporů odporových, výkon rozhodnutí slouží k uspokojení nároků oprávněných, jež jsou pravé, uplatněny ve správné výši a pořadí. Není podstatný fakt, že jinak byl výkon rozhodnutí veden formálně správně. Existence těchto sporů musí být připuštěna, v opačném případě by došlo k **odepření spravedlnosti**, kterážto je základním právním principem. Mohou nastat dvě situace:

- a) **Spory mezi povinným a oprávněným** – v zásadě se jedná o **spory z bezdůvodného obohacení**, konkrétně jde o neoprávněný majtkový prospěch oprávněného z rozvrhu zpeněžení exekuoované věci povinného. Ve skutečnosti se tedy nejedná o skutečné spory z lepšího práva. Žaloba o vydání neoprávněného majtkového prospěchu je totiž **žalobou hmotněprávní**, nikoli exekuční; nicméně pro svoji podobnost s takovou žalobou je do této kategorie řazena.



- b) **Spory mezi oprávněnými (věřiteli)** – pouze tu se jedná o skutečné spory z lepšího práva, jelikož se zde sešlo více práv, kdy některému z práv byla neoprávněně dána přednost před právem jiným. K rozvrhu výtěžku nedošlo tak, jak k němu mělo spravedlivě dojít. Žaloba je namístě tam, kde neuspokojený oprávněný nepodal včas žalobu odporovou a již došlo k realizaci rozvrhového usnesení. **Neuspokojený oprávněný (věřitel) se bude domáhat vydání neoprávněného prospěchu na některém z dalších oprávněných (věřitelů).** Jedná se o jistý druh dodatečného odporu. Žalobce je aktivně legitimován jen za předpokladu, že za a) měl zákonem přiznané postavení účastníka v rozvrhovém řízení (nemusil se skutečně účastnit) a zároveň za b) žaloba mu může přinést lepšího uspokojení. Jedná se o **žalobu exekuční**<sup>29</sup>.

---

<sup>29</sup> Na rozdíl od sub a) se v tomto případě žaloba opírá o právo exekuční (procesní); hmotněprávní poměr se zde neuplatňuje.

## ZVLÁŠTNÍ ČÁST – SPORY VYLUČOVACÍ

Smyslem výkonu rozhodnutí je uspokojení nároku oprávněného z majetku povinného. V závislosti na charakteru vynucovaných povinností/práv a způsobů zvolených pro jejich realizaci, mohou vznikat různé situace, při kterých jsou **do procesu výkonu rozhodnutí vtaženy subjekty odlišné od osoby povinného**, které ovšem již dříve byly s povinným v nějakém vztahu (ať faktickém či právním). Náplň těchto situací je předurčena zejména tím, zda se jedná o postihování (domnělého) majetku povinného, který je tvořen věcmi hmotnými, anebo nehmotnými (právy). Zejména pokud jde o hmotný majetek, může se stát, že výkon rozhodnutí zasáhne do práva k věci, které ve skutečnosti nepostihuje povinného, ale osobu odlišnou. **Utrpí tak právo nikoli povinného, ačkoli právu oprávněného by bylo učiněno zadost.** Takovéto zásahy nejsou prováděny záměrně. Při výkonu rozhodnutí není možné explicitně (formálně) zasáhnout do práva této třetí osoby. Jedná se spíše o jakýsi reálný (faktický) zásah do práva třetí osoby. Exekuční soud nemůže a ani nemá v úmyslu svými rozhodnutími nařizovat výkony rozhodnutí, aby třetí osoba bez dalšího plnila vůči oprávněnému namísto povinného. Pro takový postup není zákonného a ani ústavního podkladu; v úvahu připadá pouze tzv. právo úkojné.

Vylučovací spory lze dělit do **dvou základních skupin**, a to v závislosti na tom, zda se svých majetkových práv prostřednictvím žaloby domáhají **obecně třetí osoby**, anebo se svých práv domáhá **manžel povinného** z důvodu poškození majetku patřícího do společného jmění manželů, či který je za takový alespoň považován; to vše za předpokladu vyloučení, aby postižený majetek byl použit k úhradě pohledávky vymáhané věřitelem povinného.

*Právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí v řízení podle třetí části tohoto zákona<sup>30</sup>.* Takto stroze občanský soudní řád formuluje způsob, jakým mohou **třetí osoby chránit svá majetková práva**, pokud v rámci výkonu rozhodnutí přímo hrozí zásah do jejich nerušeného trvání. Spor vylučovací se iniciuje žalobou sui generis, tzv. **vylučovací neboli excindační žalobou**. Žaloba má ochránit práva třetích osob, které mají k majetku postiženému výkonem rozhodnutí taková práva, která nepřipouští, aby se konkrétní majetek stal prostředkem pro uspokojení oprávněné

<sup>30</sup> § 267 odst. 1

osoby. Soud o vylučovací žalobě nejedná ve vykonávacím řízení, ale výše uvedeného znění zákona ji **projednává ve sporném řízení** dle části třetí občanského soudního řádu. **Věcná příslušnost** soudu je **obecná** – soud okresní. **Místní příslušnost** je **vylučná** a zákon ji přiznává soudu, u kterého probíhá samotný výkon rozhodnutí<sup>31</sup>. Ve věci zpravidla rozhoduje **soudce** (samosoudce), jenž běžně rozhoduje ve věcech sporných, nikoli tedy soudce, který vede (nařídil) výkon rozhodnutí (exekuci). **Smyslem žaloby je vyloučení individualizované a konkretizované věci z předmětu výkonu rozhodnutí**. Má se namysli již nařízený výkon rozhodnutí – probíhající. Pro podání takové žaloby je **aktivně věcně legitimována** osoba odlišná od oprávněného i povinného – osoba třetí – jejíž věc byla postižena nařízením výkonu rozhodnutí, a to za předpokladu, že k ní má takové právo, které výkon rozhodnutí nepřipouští<sup>32</sup>. Obdobně je legitimován i manžel povinného, bez ohledu na to, že jinak je účastníkem řízení. **Pasivně legitimován** je vždy oprávněný (ať původní či posléze přistouplivší). Žalovat o vyloučení věci z výkonu rozhodnutí lze pouze do okamžiku, než byl konkrétní výkon rozhodnutí proveden (věci byly v dražbě již prodány, práva či jiné majetkové hodnoty byly zpeněženy). V případě, že se tak stane po skončení vykonávacího řízení, soud žalobu zamítne. Pro řešení následné situace v úvahu připadá právo takto postižené osoby domáhat se na oprávněném vydání výtěžku z prodeje pomocí tzv. **žaloby z lepšího práva** (viz výše).

Na základě vylučovací žaloby lze chránit jak práva k věci **movité**, tak i věci **nemovité**, též však i k **podniku**, ale i k **právům a jiným majetkovým hodnotám**, které jsou předmětem nařízeného výkonu rozhodnutí. Vylučovací žaloba nepřichází v úvahu při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy. Zde pak dotčené třetí osobě nabízí právo možnost domáhat se své mzdy přímo vůči zaměstnavateli, a to zejm. **žalobou o zaplacení dlužné částky**<sup>33</sup>.

**Různorodý faktický i právní režim** věcí movitých a nemovitých **implikuje odlišnosti i ve sporech vylučovacích**. Při běžném výkonu rozhodnutí (na hmotné věci movité) se vychází ze zákonné domněnky, že **movité věci v dispozici povinného jsou i jeho majetkem**. Zákon v § 326 obecně za majetek povinného považuje věci movité, které se nachází v **bytě (sídle, místě podnikání)** povinného nebo **na každém jiném místě**, kde má povinný své věci umístěny. Dále občanský soudní řád umožňuje, aby

<sup>31</sup> § 88 písm. ch)

<sup>32</sup> Srov. BUREŠ, Jaroslav, et al. cit. dílo. s. 1451-1452

<sup>33</sup> Srov. ibid. s. 1452

soud zahrnul do výkonu rozhodnutí (sepsal) i věci povinného, které má u sebe někdo jiný<sup>34</sup>, avšak jen tehdy, jestliže mu takové věci budou současně odevzdány. Taková věc nemůže být sepsána v případě, že tato osoba ji odmítne vykonavateli vydat, a to ani při vědomí, že vlastnické právo povinného je nepochybné a k držení této věci nemá třetí osoba žádný právní důvod. Ani taková věc však nezůstává výkonem rozhodnutí nepostižitelná. V úvahu připadá postup podle § 320 – **postižení jiných majetkových práv**; taková věc totiž nepodléhá výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí<sup>35</sup>. Předmětem nároku oprávněného se stává **právo na vydání takových věcí třetí osobou**. **Dispozice s věcí** pro výkon rozhodnutí znamená, že povinný musí mít faktickou možnost s konkrétní věcí nakládat.

Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí se povinnému doručuje nejdříve až při samotné realizaci jeho výkonu (soupisu). Tím pádem se soupis provádí před právní mocí takového usnesení. Pro účely této práce považuji za vhodné obšírněji se nyní vyjádřit k prostorovým možnostem (lokality) umístění movitého majetku povinného (v případě nemovitostí je problematika poněkud odlišná); zde se totiž jedná o prvotní styčný bod, při kterém mohou být **primárně postižena práva třetích osob**. Pro vymezení toho, co lze považovat za **byt**, soudní praxe používá definice ze zákona o vlastnictví bytů<sup>36</sup>. Bytem se pak rozumí *soubor místností* (ne vždy se musí jednat o soubor), *kteřé jsou podle pravomocného rozhodnutí stavebního úřadu určeny k trvalému bydlení*. Není směrodatný právní titul, na základě kterého povinný byt užívá. V případě povinného se může jednat jak o **vlastníka** předmětného bytu, tak i o spoluvlastníka, **nájemníka**, podnájemníka, oprávněného z věcného břemene, vypůjčitele atd. Právní titul však  **nemusí existovat vůbec**, dokonce může být užívání bytu protiprávní. Vždy ale zůstává předpokladem, že **povinný byt skutečně užívá, v bytě se trvale zdržuje včetně takového úmyslu**. Pak lze předpokládat, že v takovém bytě má i svůj movitý majetek, který může být výkonem rozhodnutí postižen. Vlastnický (spoluvlastnický, nájemní) vztah povinného ke konkrétnímu bytu zdaleka naznamená, že jej taky skutečně užívá a že lze automaticky předpokládat, že se v takovém bytě nacházejí jeho movité věci. Nelze tudíž pro výkon rozhodnutí prodejem věcí movitých považovat za byt povinného, který skutečně neužívá, ve kterém obyvatele bytu např. jen navštěvuje, či u nich příležitostně přespává. Díky takto **širokému pojmu „bytu povinného“**, který

<sup>34</sup> Např. věřitel povinného z titulu zadržovacího práva.

<sup>35</sup> Srov. ibid. s. 1607

<sup>36</sup> Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), v platném znění.

vlastnické právo bere v potaz spíše jako pomůcku a vychází víceméně z práva užívacího, zákon vymezuje i povinnost třetích osob – vesměs těch, které mají „silnější“ právo k předmětným nemovitostem, ve kterých se povinný má trvale zdržovat (obývat je) – strpět, aby ten, kdo provádí výkon rozhodnutí, provedl prohlídku **bytu a jiných místností povinného**. Zde je příhodné připomenout dikci zákona o evidenci obyvatel<sup>37</sup> ohledně **trvalého bydliště občana**, který stanovuje, že z *přihlášení občana k trvalému pobytu nevyplývají žádná práva k objektu* (definovanému tímtež zákonem) *ani k vlastníkovu nemovitosti*. Oficiální trvalé bydliště občana (v tomto případě povinného) má pouze **evidenční charakter**. V případě výkonu rozhodnutí slouží pouze jako první záchytný bod (pomůcka) – obdobně jako vlastnické právo povinného k nemovitosti. Zákon blíže nespecifikuje, co považuje za „jinou místnost povinného“. Praxe však dovodila<sup>38</sup>, že se jedná zejména o **nájem/podnájem části bytu/nebytových prostor, ale spadá sem ji jiný právní titul pro užívání těchto jiných místností** (objektů či jejich částí). Nutnou podmínkou však stále zůstává, že takové prostory **skutečně užívá sám**, anebo společně s dalšími osobami, např. členy své domácnosti<sup>39</sup>. Soupis movitého majetku povinného pochopitelně není vázán jen na byt. Může se jednat i o jakoukoliv jinou nemovitost (pozemek, stavbu), které povinný vlastní či z jiného právního titulu užívá, anebo je užívá bez takového titulu. Konečně se vždy nemusí jednat ani o nemovitost, ve které jsou tyto movité věci přechovávány, ale v úvahu připadá i další věc movitá, jako je např. loď, letadlo, automobil atd. V praxi je někdy velice obtížné zjistit, zda se jedná o byt povinného (jiné místnosti). Krom již zmiňovaných práv vlastnických zjistitelných z katastru nemovitostí a dále údajů o trvalém bydlišti také přicházejí v úvahu informace získané od osob bydlících v bytě (domě) či jeho okolí, jiné osobní údaje, skutečnosti soudu známé z jeho činnosti atd. Zda se skutečně jedná o byt povinného lze usuzovat i z listin a jiných dokumentů, které nepřimo prokazují, zda byt povinný užívá. K tomuto účelu by se daly použít i dokumenty obsažené v paměti počítače atd. Pokud však ani z těchto a ani z případných jiných dokumentů nebude možné dovodit, že povinný byt skutečně užívá, vykonavatel by neměl soupis věcí provést.

Pochopitelně nikoli všechny věci, které je možné pojmut do spisu a které byly při prohlídce nalezeny, je nutné (a možné) skutečně sepisovat. V první řadě **není možné**

<sup>37</sup> Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel); § 10 odst. 2.

<sup>38</sup> Srov. ibid. s. 1605

<sup>39</sup> § 115 ObčZák.: *Domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.*

sepisovat věci, které jsou bezpečně z výkonu rozhodnutí dle § 321 či 322 vyloučeny, dále věci, o kterých oprávněný výslovně prohlásí, že jejich soupis si nepřeje. Sepsány nemohou být **movité věci, které tvoří příslušenství nemovitosti** (dveře, zárubně, okna, topná tělesa). Taktéž nesmí být sepsány věci, o kterých lze téměř s jistotou předpokládat, že do místa soupisu byly **vneseny třetími osobami** a lze současně vyloučit, že patří povinnému. Zajisté nelze vždy bez pochybností vyhodnotit, které z nalezených věcí lze podřadit pod ty nepodléhající výkonu rozhodnutí. Neměly by tak být sepsány věci, které jsou dle zákona nepochybně z výkonu vyloučeny<sup>40</sup>. *Tvrdí-li manžel povinného nebo jiná osoba, že má k věcem právo, které nepřipouští výkon rozhodnutí, nebo tvrdí-li povinný, že věci náležejí někomu jinému nebo jsou vyňaty z výkonu rozhodnutí, provede vykonavatel přesto jejich soupis, pokud nejsou jiné postižitelné věci postačující k úhradě nároku s příslušenstvím. Soupis se neprovede, pokud je na místě nepochybně prokázáno, že tyto věci nepatří povinnému*<sup>41</sup>. Pokud povinný tvrdí, že některá z věcí zahrnutých do soupisu je z výkonu rozhodnutí dle § 321 či 322 vyloučena, může být soudem z tohoto soupisu **dodatečně vyloučena**; vykonavatel musí povinnému poskytnout **poučení o kvalifikovaném způsobu uplatnění takové námítky**, a to návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) podle § 268 odst. 1 písm. d) – jedná se o návrh pouze ohledně **konkrétně specifikovaných věcí**. Konkrétní postup upravuje jednacím řád<sup>42</sup>. Nelze sepsat ani věci, u kterých povinný prokáže, že jich užívá na základě nájemní či jiné obdobné smlouvy. Obecně se tedy vychází z **legitimační funkce držby**, což znamená, že ten, kdo fakticky disponuje věcí (má nad ní moc), je zároveň jejím oprávněným držitelem. Tím není vyloučen důkaz opaku. Břemeno důkazní pak náleží vlastníku, resp. tomu, kdo má právo k věci silnější než povinný, resp. ten, kdo věcí fakticky disponuje (držitel, detentor)<sup>43</sup>.

Důležitá je i zásada, že věci v místě výkonu rozhodnutí nalezené, lze **sepsat pouze v rozsahu, který je nezbytný**, aby v rámci jejich zpeněžení bylo možné uspokojit celou vymáhanou pohledávku včetně jejího příslušenství, ale zároveň i nákladů samotného výkonu rozhodnutí (exekuce). Tato zásada ovšem činí mnohé **praktické potíže**. Jakým způsobem může vykonavatel odhadnout, zda sepsovaný

<sup>40</sup> Spadají sem např. hotovost do částky 1000 Kč, zdravotní potřeby povinného, snubní prsten, běžné oděvní součásti atd.

<sup>41</sup> § 51 odst. 1 JŘ

<sup>42</sup> Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy; § 50 an.; dále též i jen „JŘ“

<sup>43</sup> Srov. též WINTEROVÁ, Alena, et al. cit. dílo s. 538

majetek je pouze v rozsahu nezbytném (dostatečném pro pokrytí vymáhané pohledávky, jejího příslušenství a nákladů výkonu rozhodnutí)? V případě sepsání **nedostatečné hodnoty** věcí posléze vyvstane nutnost výkon rozhodnutí opakovat (dodatečný soupis) a tím pádem vznikají i vyšší náklady opakovaně prováděného výkonu rozhodnutí (exekuce). V praxi by tak mělo být běžné, aby sepsaný majetek měl již při zběžném odhadu **hodnotu dostatečně převyšující částku** celkově vymáhanou. Byl-li výkon rozhodnutí nařízen bez konkrétní specifikace postihovaných movitých věcí, měl by vykonavatel sepsat věci s ohledem na jejich **postradatelnost ze strany povinného** zároveň ovšem s respektováním skutečnosti jejich následného **snadného zpeněžení**. V první řadě by měly být sepsány nalezené hotové peníze, různé formy vkladů (vkladní knížky, vkladní listy), zlaté předměty, motorová vozidla, spotřební elektronika atd. Pokud však byl výkon rozhodnutí nařízen prodejem určitých, konkrétně specifikovaných věcí, lze do soupisu zahrnout pouze takto označené věci<sup>44</sup>. Poněkud odlišná situace nastává při postupu soudního exekutora dle exekučního řádu<sup>45</sup>, který si sám zvolí způsob vedení exekuce. Exekutor pak zpravidla volí způsoby co nejširšího dosahu. Za povšimnutí stojí i odlišný postup při soupisu věcí. Soudní vykonavatel má možnost sepsané věci ponechat na místě, kdežto exekutor má povinnosti sepsané věci zároveň zajistit. Tím se má na mysli jejich odvoz na jiné místo (skladové prostory), kde je lze bezpečně uskladnit. V praxi se tak ovšem neděje a i soudní exekutor (resp. jeho vykonavatel) sepsané věci ponechává na místě samém. Ponechání věcí povinnému má vyšší motivační efekt.

Při realizaci výkonu rozhodnutí téměř nepřichází v úvahu, aby vykonavatel **zkoumal**, zda každá věc nacházející se v bytě, opravdu patří povinnému (kdo je pravým vlastníkem věci), zda se nejedná o majetek spadající do rozsahu společného jmění povinného a jeho manžela. Pojmutí věci do soupisu **nemá vliv na obsah a trvání vlastnického práva** k ní. V případě využití účinné obrany, tedy podání vylučovací žaloby aktivně legitimovanou osobou nemůže být taková věc zpeněžena. Ze strany této třetí osoby (vlastníka) se jedná o uplatnění práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí, které může být **uplatněno již při soupisu majetku**. Vykonavatel takové věci sepíše pouze za předpokladu, že na místě samém se nenacházejí jiné věci, které by bylo lze zahrnout do spisu a zároveň by postačovaly pro uspokojení vymáhané částky. Soupis bude proveden na všech místech, o nichž je vykonavateli (exekutorovi) známo, že na

<sup>44</sup> Srov. BUREŠ, Jaroslav, et al. cit. dílo. s. 1605-1606

<sup>45</sup> Dále též i jen „e. ř.“

těchto může povinný mít nějaký majetek (není podmínkou, aby takové věci zde nepochybně také měl). Není vyloučena ani **osobní prohlídka povinného**, jež může být provedena všude, kde bude povinný zastižen. Sepsat pak lze věci, které byly nalezeny při této prohlídce – šperky, mobilní elektronika, finanční hotovost atd.

Nyní k právnímu režimu věcí **nemovitých. Domněnka vlastnictví**, jak uvedena výše, u nemovitostí bez dalšího **neplatí**. Oprávněný musí v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí konkrétně označit nemovitost, jejíž prodej navrhuje ale zároveň je povinen i doložit, že nemovitost je ve vlastnictví povinného. Vlastnické právo k nemovitosti tedy nemusí být vždy postaveno najisto. Zjištění exekučního soudu ohledně postihované nemovitosti není rozhodnutí, které by závazně určovalo vlastnické právo k takové nemovitosti. Soud se vlastnictvím nemovitosti zabývá v odůvodnění svého usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Jedná se opět o pouhou prejudiciální otázku; domněnku vlastnictví, která nezavazuje třetí osoby. Jednodušší je postup dle exekučního řádu, kde exekuční soud nařídí exekuci a pověří konkrétního exekutora k návrhu oprávněného bez toho, že by se jakkoli zabýval majetkem povinného; postup ve věci je výlučně na bedrech exekutora. Vlastnické právo k nemovitosti lze v první řadě doložit výpisem z katastru nemovitostí, tím je ulehčeno právní postavení oprávněného, pokud se týče břemena důkazního<sup>46</sup>. Vzhledem k tomu, že příslušné zápisy v katastru nemovitostí se vždy nemusejí shodovat se skutečným stavem (odpovídat skutečným vlastnickým vztahům), může být vlastnické právo doloženo i jinými způsoby, např. listinami vydanými či ověřenými státními (veřejnými) orgány nebo veřejnou listinou vydanou či ověřenou notářem. Pro nařízení výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí je **rozhodující stav v době zahájení řízení**. Oprávněný tudíž není povinen prokazovat skutečnosti týkající se nemovitosti, které nastaly po podání jeho návrhu<sup>47</sup>. Přejedání vlastnického práva k dotyčné nemovitosti sám o sobě nebrání průběhu výkonu rozhodnutí (exekuce). Novému vlastníku je k dispozici vylučovací žaloba. Obdobně platí i pokud jde o postižení podniku či jeho části. **Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí se doručuje povinnému a stejně tak manželu povinného**, pokud je účastníkem řízení. Je-li výkonem rozhodnutí postihována nemovitost náležející do společného jmění manželů, usnesení se doručuje manželu povinného i v případě, že dosud není účastníkem řízení. Usnesením soud povinnému

<sup>46</sup> K tomu srov. srov. též WINTEROVÁ, Alena, et al. cit. dílo s. 570

<sup>47</sup> K právnímu režimu nemovitostí srov. TRIPES, Antonín. cit. dílo s. 472 an.



(též i manželů povinného) zakáže nemovitost převést na jiného nebo ji zatížit. Právní úkony učiněné přes tento zákaz jsou neplatné.

Z logiky věci plyne, že **doménou vylučovacích žalob jsou práva třetích osob k věci movité**. V drtivé většině případů zápisy vlastnických práv v katastru nemovitostí souhlasí se skutečností, a proto zde povětšinou není místa pro vylučovací žalobu, jelikož vlastník dotčené nemovitosti je relativně spolehlivě znám na základě takto zjištěných informací. Uplatnění vylučovací žaloby tak bude přicházet v úvahu v případě spoluvlastnických vztahů k nemovitosti a nemovitostí náležejících do společného jmění manželů, resp. potencionálně náležejících.

Provedení výkonu rozhodnutí prodejem nebo jiným zpeněžením věci (movité i nemovité) **nebrání ani zástavní právo**. To ovšem za předpokladu, že movitá věc se nedostala z detence zástavního věřitele či třetí osoby na základě protiprávního jednání; v takovém případě by právem nepřipouštějícím výkon rozhodnutí bylo i právo zástavní. Pokud však **zástavu představuje věc nemovitá (i podnik)** a výše zajištěné pohledávky převyšuje výslednou cenu prodávané nemovitosti (podniku), a zástavní věřitel v době výkonu rozhodnutí zároveň nepožaduje úhradu své zajištěné pohledávky, přičemž z rozdělované podstaty nemůže být uspokojen nikdo jiný než zástavní věřitel (s ohledem na postavení povinného v rámci rozvrhových skupin), je i takové zástavní právo okolností nepřipouštějící výkon rozhodnutí.

Za obdobných podmínek přichází v úvahu použití vylučovací žaloby také pokud jde o výkon rozhodnutí **zřízením soudcovského zástavního práva**.

Jak vidno, při vlastní realizaci výkonu rozhodnutí se může přihodit spousta nejednoznačných situací, které se budou nějakým způsobem dotýkat osobnostních a majetkových práv třetích osob. **Problematické jsou zejména právní domněnky o vlastnictví věcí vzhledem k jejich faktické lokalizaci či držbě třetí osobou**. Tu nutně zákonodárce explicitně počítal (a někdy i nepočítal a spory zakotvila až samotná praxe) se vznikem patřičných **sporů z výkonu rozhodnutí**. V úvahu tedy připadá postižení věcí, které se **nacházejí ve skutečné dispozici povinného**; třetí osoba, které bylo tímto zasaženo do jejího vlastnického práva může ohledně takových věcí uplatnit svoje práva vylučovací žalobou podle § 267 odst. 1. Pokud jde o postižení věcí třetí osoby, které **nejsou a ani nebyly v dispozici povinného**, je v první řadě možné žádat nápravu skrze kontrolní činnost soudu vůči vykonavateli dle § 265 odst. 2. Takový postup pochopitelně nepřipadá v úvahu při exekuci dle exekučního řádu. Třetí osoba, do jejíhož práva bylo v důsledku výkonu rozhodnutí nepřipustným způsobem zasaženo **nemá**

v **exekučně-právním poměru stejné postavení** jako oprávněný a povinný; není účastníkem vykonávacího řízení, ale má **postavení pouze osoby zúčastněné** na tomto řízení.

Do práv k majetku, která nepřipouštějí výkon rozhodnutí v první řadě náležejí: **právo vlastnické (výlučné), právo spoluvlastnické (podílové)<sup>48</sup>, společné jmění manželů (viz níže), držba<sup>49</sup>, detence<sup>50</sup>**. V zásadě se vždy jedná o **právo, které svého nositele opravňuje po každém požadovat, aby to jeho práva neoprávněně nezasahoval**. Nutným předpokladem úspěšnosti žaloby je **neoprávněnost** takového zásahu do práva žalobce, tedy pokud žalobce nemá zákonnou<sup>51</sup> či obligační<sup>52</sup> povinnost takový zásah strpět. Dalším neopomenutelným předpokladem důvodnosti vylučovací žaloby, která se týká ochrany vlastnického práva žalobce je, aby svého vlastnického práva k věci nabyt na základě platného právního úkonu, či jinak v souladu se zákonem. *Právo třetí osoby domáhat se nepřípustnosti exekuce k věci zasažené exekucí je právem, které třetí osobě vzniká současně se vznikem jejího vedlejšího exekučně-právního poměru v okamžiku, kdy bylo exekučním úkonem zasaženo do věci patřící třetí osobě<sup>53</sup>*. Jde-li o věci movité, k tomuto okamžiku dojde jejich **zahrnutím do soupisu** (jedná se o první faktický exekuční úkon). Obdobné platí i v případě, že výkon rozhodnutí byl nařízen na konkrétně označenou věc (např. automobil), jelikož i zde je exekučním úkonem, který zasahuje do věci patřící třetí osobě, až sepsání této věci do soupisu. Dokud není věc sepsána, povinný s ní může libovolně nakládat, avšak i třetí osoba může s touto věcí volně disponovat<sup>54</sup>. Pouhé vydání usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nestačí; takovým usnesením totiž ještě není postižen žádný konkrétní majetek povinného. Usnesení směřuje konkrétně vůči povinnému, avšak **pouze abstraktně vůči veškerým jeho majetkovým a jiným právům**. To platí i pro usnesení o nařízení

<sup>48</sup> Nicméně je třeba mít na paměti, že se spoluvlastnickým podílem se při výkonnou rozhodnutí nakládá v zásadě stejně, jako by se jednalo o právo vlastnické jednotné a výlučné – exekučně je postižen pouze tento podíl. Obrana vylučovací žalobu připadá v úvahu, je-li postižen podíl někoho jiného, nežli povinného. Zvýhodnění pro ostatní spoluvlastníky spočívá zejména v předkupním právu při dražbě věci. Věcná legitimace svědčí i jen jedinému ze spoluvlastníků.

<sup>49</sup> Oprávněnost či neoprávněnost anebo poctivost či nepoctivost držby jsou zde druhořadými, nicméně s ochranou vylučovací žalobou by měl uspět pouze držitel oprávněný; jelikož věc nenáleží povinnému, není třeba zabývat se oprávněností či poctivostí titulu držby. Na druhou stranu držba třetí osobou nutně ustupuje do pozadí před silnějším právem vlastnickým, kteréžto náleží povinnému.

<sup>50</sup> Za předpokladu, že vychází z právního titulu odvozeného od vlastníka věci, jenž je osobou od povinného odlišnou (jedná se např. o důsledky práva zástavního a retenčního, ale i obligačního - půjčka).

<sup>51</sup> Např. pokud třetí osoba získala vlastnictví k dotčené věci na základě odporovatelného či neúčinného právního úkonu s povinným. Takové vlastnické právo by vůči věřiteli (oprávněnému) nebylo právem, které nepřipouští výkon rozhodnutí.

<sup>52</sup> Např. ručení třetí osobou za závazek povinného.

<sup>53</sup> FIALA, Josef. cit. dílo s. 66

<sup>54</sup> Srov. § 324

exekuce. Naopak za takové **konkrétní postižení majetku je možné považovat exekuční příkaz**, zejm. s ohledem na existenci speciálního inhibitoria, které omezuje povinného (oproti inhibitoriu generálnímu) v nakládání s konkrétně označenou věcí a je tedy nepochybné, která věc je exekučně postižena. Nutným předpokladem je doručení exekučního příkazu do rukou povinného. Stejně tak za konkrétní postižení majetku lze považovat usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí prodejem podniku či nemovitosti. Pokud jde o přikázání pohledávky, lze za takový okamžik považovat doručení usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí do rukou dlužníka povinného. V této souvislosti stojí za srovnání institut tzv. **inhibitoria**<sup>55</sup> umožněného občanským soudním řádem, v kontrastu k řádu exekučnímu. Zatímco občanský soudní řád připouští hned při několika způsobech provádění výkonu rozhodnutí pouze tzv. **speciální inhibitorium**, které omezuje povinného při nakládání **jen s vybranými věcmi (právy)**<sup>56</sup>, exekuční řád jde tak daleko, že ve svém § 44 odst. 7 soudnímu exekutorovi dává pravomoc (lépe řečeno **povinnost**) omezit povinného při nakládání s **veškerým** jeho majetkem; v takovém případě se již jedná o tzv. **generální inhibitorium**. *Po doručení usnesení o nařízení exekuce nesmí povinný nakládat se svým majetkem včetně nemovitostí a majetku patřícího do společného jmění manželů, vyjma běžné obchodní činnosti, uspokojování základních životních potřeb, udržování a správy majetku. Právní úkon, kterým povinný porušil tuto povinnost, je neplatný.* Takovéto omezení dispozičních práv plyne přímo ze **zákona** a jedinou podmínkou pro jeho účinnost je **doručení usnesení** k rukám povinného, popř. i jeho manžela. Generální inhibitorium se svým účinkem vztahuje i na majetek spadající do společného jmění manželů ve smyslu § 42 e. ř., tedy v jeho rozšířeném (exekučním) smyslu. Neplatnost vztahující se na právní úkony povinným (popř. jeho manželkou) učiněné je **absolutní**. V případě odvolání do usnesení o nařízení exekuce **nelze** uvažovat o **odkladném účinku**, který by suspendoval takovéto inhibitorium. Nutně by se tím otevřela cesta k maření účelu exekuce. Zákon **výslovně neupravuje** žádnou možnost pro **individuální výjimky (odstranění tvrdosti)**, které by zohledňovaly zejména poměr výše pohledávky k hodnotě majetku povinného. *Smyslem této úpravy je, vedle zachování nejvyšší míry výtěžnosti majetku dlužníka, přimět jej, aby dostal své povinnosti uložené mu exekučním titulem*<sup>57</sup>. V tomto smyslu je i § 44

<sup>55</sup> Jedná se o zákaz povinného nakládat s věcmi.

<sup>56</sup> Např. v případě přikázání pohledávky podle § 304 odst. 1 a 3 a § 313 odst. 1, dále v případě srážek ze mzdy podle § 282 odst. 1.

<sup>57</sup> KASÍKOVÁ, Martina, et al. *Exekuční řád. Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti : Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2007. s. 152

odst. 2 e. ř., které výslovně stanoví, že *soud nařídí exekuci, aniž by stanovil, jakým způsobem má být exekuce provedena*. Tímto ustanovením je vyloučeno obdobné použití §§ 263 a 264 občanského soudního řádu. Zbývá ještě doplnit, že po vzoru občanského soudního řádu exekuční řád připouští ještě existenci několika speciálních inhibitorií a arestatorií, které už jen doplňují inhibitorium generální. **Účinky posléze vydaného speciálního inhibitoria neomezují účinky inhibitoria generálního**, které trvá po celou exekuci až do jejího skončení<sup>58</sup>, popř. do úspěchu povinného v některém ze sporů z výkonu rozhodnutí (zde exekuce). **Obecné výjimky z generálního inhibitoria připouští přímo zákon, když taxativně uvádí pouze tři případy omezeného vlivu** tohoto ustanovení s jinak dalekosáhlými účinky. Tímto chce exekuční řád umožnit povinnému, aby si on a osoby na něm závislé zachovali **objektivně přiměřený (minimální) standard** života, resp. podnikání. Další výjimky dovoluje občanský soudní řád ohledně jednotlivých speciálních inhibitorií v závislosti na způsobu vedení exekuce (vydání exekučního příkazu). Je vhodné upozornit, že vydání exekučního příkazu konkrétně postihující některou součást majetku povinného (na rozdíl od obecného usnesení o nařízení exekuce) nemá vliv na zákaz dispozice povinného se svým ostatní majetkem, který není exekučním příkazem dotčen. Lze také dovést, že věci vyloučené z výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí povinného (§ 322) nepodléhají žádnému z uvedených inhibitorií. Nemohou-li být exekucí postiženy, nemá smysl povinnému zapovídat s nimi jakkoli nakládat. Paragraf 322 je nutné vykládat maximálně restriktivně<sup>59</sup>. Z důvodu ne příliš vymezených práv a povinností soudních exekutorů při vydávání exekučních příkazů, resp. při rozsahu provádění exekuce, byla zák. č. 133/2006 Sb. provedena novelizace § 47 odst. 1 e. ř., jenž doplnila třetí větu v tomto ustanovení. *Exekutor je povinen v exekučním příkazu zvolit takový způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný, zejména vzhledem k nepochybnému výše závazků povinného a ceny předmětu, z něhož má být splnění závazků povinného dosaženo*<sup>60</sup>. Takové novelizaci nelze než přisvědčit. Nedá se ovšem říci, že tato novelizace zavedla nějakou razantnější změnu při volbě způsobu exekuce ze strany soudního exekutora. Avšak již před zmíněnou novelou soudy správně dovodily<sup>61</sup>, že exekuce vedená zcela zjevně

<sup>58</sup> Srov. ibid. s. 152

<sup>59</sup> K této problematice je užitečná judikatura; např. usnes. sp. zn. 20 CDo 180/2003 „*Skutečnost, že určité věci – se zřetelem k aktuálním sociálním standardům – tvoří typické vybavení domácnosti (např. barevný televizor, přehrávací aparatura, sedací souprava apod.), ještě neznamená, že jsou věcmi nezbytně potřebnými.*“

<sup>60</sup> Znění § 47. odst. 1 e. ř., třetí věta.

<sup>61</sup> Viz např. usnesení MěS v Praze, sp. zn. 14 Co 98/2003 (R 33/2003).

mimo rámec přiměřenosti rozsahu s ohledem na druh a výši vymáhané pohledávky musí být v tomto rozsahu částečně (zcela) zastavena.

Jak zmíněno v počátku zvláštní části, **druhou skupinu vylučovacích sporů** představují spory, kdy se svých práv domáhá **manžel povinného** z důvodu postižení majetku patřícího do společného jmění manželů. Manžel povinného zde vystupuje jako **žalobce**. Tyto spory svým základem vycházejí ze sporů, kde žalobcem je obecně třetí osoba. I manžel povinného je třetí osobou (odlišnou od oprávněného a povinného), je nicméně **nadán určitými právy a povinnostmi, které pramení z jeho statusu**, resp. postavení, které je dáno **manželským svazkem** jež jej váže s osobou povinného. Vymezení a právní režim společného jmění manželů upravuje § 143 až § 151 ObčZák. Vzhledem k omezenému rozsahu této práce je vhodné zmínit pouze nejvýznamnější skutečnosti, které vyčleňují manželu povinného **specifické postavení** ze skupiny třetích osob, jimž náleží právo **oprávněně podat vylučovací žalobu** a aktivně vystupovat ve vylučovacím sporu. Na druhou stranu je postavení manžela, pokud jde o odpovědnost za závazky dlužníka (manžela), oproti běžné třetí osobě výrazně zhoršeno.

Svou podstatou jde v případě právního režimu společného jmění manželů o **specifickou modifikaci obecné úpravy vlastnického práva a práva závazkového mezi manželi**<sup>62</sup>. Majetek sem zahrnovaný **není mezi manžely navzájem vyjádřen jakýmkoli vlastnickým podílem**<sup>63</sup>. **Každý manžel je vlastníkem celé věci**. Závazkové vztahy mají povahu závazků **solidárních**. To má za účel posílit rovnost, ekonomickou solidaritu a sounáležitost mezi manželi navzájem<sup>64</sup>. Není podstatné, zda manželé spolu fakticky žijí či nikoliv. Na druhou stranu platí, že i po zániku společného jmění manželů se až do jeho vypořádání (byť i jen fikce vypořádání) právní vztahy mezi účastníky přiměřeně řídí ustanoveními o společném jmění manželů. Nikoli všechn majetek manžely (jedním z manželů) nabytý za trvání manželství náleží do tohoto právního režimu. Rozsah majetku ve společném jmění nevyplývá vždy pouze ze zákona. Jedná se o **majetkové společenství omezené**. Obecně se dá říci, že do společného jmění manželů nenáleží majetek, který byl nabyt na základě titulů, jenž *akcentují nedostatek zásluhovosti druhého manžela na nabytí majetku*<sup>65</sup>. Občanský zákoník v § 144 stanoví

<sup>62</sup> Nepřichází v úvahu mezi partnery dle zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění.

<sup>63</sup> K tomu je vhodné zmínit se o předchůdci společného jmění manželů, a to bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, kde „jednotnost“ vlastnictví implikovalo přímo zákonné označení („bezpodílové“).

<sup>64</sup> K tomu srov. ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanský zákoník : Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2008. s. 846

<sup>65</sup> *ibid* s. 851

vyvratitelnou právní domněnku, že *pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů*, opak musí prokázat některý z manželů<sup>66</sup>; dále v § 145 odst. 3 doplňuje, že *závazky, které tvoří společné jmění manželů, plní oba manželé společně a nerozdílně*. Jedná se o **pasivní solidaritu** založenou přímo zákonem a aplikuje se zde § 511 ObčZák. Za takto vzniklé závazky jsou manželé **odpovědní v mezích veškerého svého majetku**, tím se myslí jak majetek ze společného jmění manželů, tak i majetek výlučný (spadající mimo rámec společného jmění manželů). *Jde tu o výjimku, kdy zákon dovoluje, aby exekucí byl postižen i majetek toho, proti komu neexistuje exekuční titul a proti komu není ani návrh na nařízení exekuce podán. Proto i procesní předpis – občanský soudní řád – musel vtáhnout v takovémto případě do řízení jako účastníka i manžela povinného, protože exekucí je postižen jeho majetek<sup>67</sup>*. Je však potřeba zdůraznit, že *i když zákon zavazuje manžely k solidárnímu plnění závazků, nelze na základě exekučního titulu, který jako povinného označuje jen jednoho z manželů, nařídit a provést výkon rozhodnutí proti druhému z nich<sup>68</sup>*. Právě tyto normy (§144 a § 145 odst. 3) jsou **hmotněprávním základem účasti manžela povinného ve vykonávacím řízení**, potažmo ve vylučovacích sporech dle § 267 odst. 2. Dle § 143 odst. 1 písm. b) ObčZák jsou předmětem společného jmění manželů i *závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého*. Tuto skutečnost pro výkon rozhodnutí zákon zohlednil v § 262a<sup>69</sup> odst. 1 věta první: *Výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídit také tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů*. (viz dále). Zahrnutí závazku do předmětu společného jmění manželů má výrazný dopad na rozsah majetku manželů, z něž mohou být uspokojeni věřitelé v rámci výkonu rozhodnutí (exekuce). **Manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu 1) rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah společného jmění manželů, 2) odložit vznik společného jmění manželů, 3) uzavřít tzv. předmanželskou smlouvu**. Uvedené možnosti nabízí § 143a ObčZák. Stejně ustanovení však relativizuje právní důsledky těchto smluv vůči osobám, které nejsou účastníkem takové smlouvy tím, že

<sup>66</sup> Viz rozhodnutí NS 22 Cdo 2615/2004.

<sup>67</sup> TRIPES, Antonín. cit. dílo s. 64, marg. 31

<sup>68</sup> Rozhodnutí NS sp. zn. 20 Cdo 2304/2002; srov. i rozhodnutí NS sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12.9.2007

<sup>69</sup> Srov. významově totožný § 42 e. ř.

vytyčuje zásadu, že *manželé se mohou vůči jiné osobě na smlouvu uvedenou v předcházejících odstavcích odvolat jen tehdy, jestliže je jí obsah této smlouvy znám*. Suplementárně k tomu v § 262a (věta druhá) občanský soudní řád stanoví, že *za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství*. Nutnou podmínkou působení předpokládaných účinků je následně **vypořádání** zaniklého společného jmění manželů v rozsahu smlouvou vymezených věcí. Uvedené smlouvy tak s ohledem na omezený účinek vůči třetím osobám mohou svůj efekt naplnit pouze za předpokladu, že manželům se podaří prokázat, že oprávněnému (věřiteli) byl znám<sup>70</sup> obsah těchto smluv **v době vzniku pohledávky**. Důkazní břemeno o „známosti“ obsahu této smlouvy jiné osobě (věřiteli) je na straně manželů. Logickým výkladem § 143a odst. 4 ObčZák lze dovodit, že oprávněnému může být obsah smluv znám jen v případě, že taková smlouva existovala **v době vzniku** vymáhané pohledávky. Není podstatné, zda třetí osoba byla informována o smluvní změně rozsahu společného jmění manželů, rozhodná však je jakákoliv její vědomost o existenci takového právního úkonu, jenž by mohl ovlivnit její právní poměry<sup>71</sup>. Soud zkoumá známost této smlouvy třetí osobě **ke dni vzniku vymáhané pohledávky**. Stejně zákonné ustanovení (§ 262a) v odstavci 2 poskytuje ochranu před „nepoctivým“ dlužníkem, který smlouvy dle bodu 1) se svým manželem uzavřel **v době vzniku pohledávky**. Zákon má na mysli samozřejmě vznik pohledávky podle práva hmotného<sup>72</sup>. Při výkonu rozhodnutí se *k takovým smlouvám nepřihlíží*. Tu se **nejedná o právní domněnku** jako např. v případě § 144 ObčZák. Platnost takové smlouvy dotčena není. Taková později uzavřená smlouva nemůže mít vliv na právní vztahy vzniklé v době vzniku vymáhané pohledávky. Za této situace se nelze s úspěchem domáhat ani vyloučení postiženého majetku z výkonu rozhodnutí (exekuce)<sup>73</sup>. Ne zcela jednoznačný závěr lze dovodit ze skutečnosti, že zákon se v § 262a odst. 1 a 2 výslovně zmiňuje o zúžení společného jmění manželů **formou smlouvy**. Zúžení rozsahu společného jmění manželů totiž přichází v úvahu i na základě **rozhodnutí soudu**, a to podle § 148 odst. 1 a 2 ObčZák

<sup>70</sup> Ke „známosti“ věřitele se smlouvami viz bohatá judikatura; rozhodnutí NS sp. zn. 20 Cdo 612/2005, 20 Cdo 887/2005

<sup>71</sup> Srov. rozhodnutí NS sp. zn. 22 Cdo 1593/2004

<sup>72</sup> Srov. rozhodnutí NS sp. zn. 20 Cdo 279/2003 SJ 60/2004

<sup>73</sup> Srov. rozhodnutí NS sp. zn. 20 Cdo 1389/2003 R 85/2005

tak, že společné jmění manželů může být *zúženo až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti*. Praxe dovozuje, že § 262a se **analogicky** použije i na případy zúžení společného jmění manželů z rozhodnutí soudu<sup>74</sup>.

Jisté tedy je, že v rámci výkonu rozhodnutí lze postihnout majetek náležející do společného jmění manželů. Předmětem výkonu rozhodnutí však může být **jak závazek explicitně oběma manželům společný**, jenž nepochybně náleží do společného jmění manželů, tak i **závazek, který za trvání manželství vznikl jen jednomu z manželů** a do společném jmění manželů zahrnut není. Ať jde o kteroukoliv situaci, zákon v § 261a odst. 1 uspokojení z majetku společného jmění manželů připouští. Skutečnost, že výkon rozhodnutí má probíhat pro uspokojení závazku do společného jmění manželů nenáležícího však automaticky neznamená, že tento majetek musí být výkonem rozhodnutí fakticky postižen. Zákon v § 267 odst. 2 totiž zakotvuje právo manžela povinného **domáhat se vylučovací žalobou nepřípustnosti výkonu rozhodnutí (exekuce) ohledně postiženého majetku**. K tomu viz dále. Věřitel i tak může dosáhnout uspokojením z majetku společného jmění manželů, a to podáním insolvenčního návrhu s cílem prohlášení konkursu na dlužníka.

Zákon při výkonu rozhodnutí na manžela povinného pamatuje již v § 255, který mu **přiznává postavení účastníka** vykonávacího řízení za situace, že výkonem rozhodnutí jsou **postiženy věci nebo práva patřící do společného jmění manželů**. Obdobné ustanovení (poněkud přesněji vymezené) obsahuje i exekuční řád v § 36 odst. 2. Toto ustanovení je však nadbytečné a mělo by být vykládáno totožně s ustanovením obsaženým v občanském soudním řádu. Manžel povinného má takové postavení jen pokud jde o uvedené majetkové hodnoty, není tudíž podmínkou, aby se účastnil celého vykonávacího řízení. Zákon tak zajišťuje účast manžela povinného na řízení, v němž jde o uspokojení pohledávky oprávněného váznoucí jen za povinným samotným, avšak uspokojení pohledávky má být realizováno z majetku náležejícího do společného jmění manželů<sup>75</sup>. I přes zákonné vymezení účastenství manžela povinného, je jeho postavení vymezeno v zásadě **procesním způsobem**. Manžel povinného se totiž účastníkem řízení stává i v případě, že oprávněný, povinný či manžel povinného **tvrdí**<sup>76</sup>, že výkon rozhodnutí postihuje věci nebo práva náležející do společného jmění manželů. Manžel povinného se účastníkem řízení stává nejdříve vydáním (vyhlášením) usnesením soudu

<sup>74</sup> Srov. BUREŠ, Jaroslav, et al. cit. dílo. s. 1434

<sup>75</sup> Srov. TRIPES, Antonín. cit. dílo s. 66

<sup>76</sup> Srov. rozhodnutí KS v Hradci Králové, sp. zn. 17 Co 46/2003



o nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce)<sup>77</sup>. Pro účastenství manžela povinného postačuje skutečnost, že alespoň **potencionálně existuje možnost postižení majetku ze společného jmění manželů**; není relevantní, zda takové konkrétní majetkové hodnoty mohou být fakticky postiženy. Posouzení reálnosti zásahu do majetku ze společného jmění manželů, který nepřipouští výkon rozhodnutí (exekuci) se projeví vyhověním či zamítnutím vylučovací žaloby<sup>78</sup>. O účastenství manžela povinného se usnesení nevydává, účastníkem řízení je ze zákona<sup>79</sup>. **DOPLNIT VÝKLADOVÉ STANOVISKO NS, popř. Kom. eř. str. 98.** Účastenství manžela povinného nepřipadá v úvahu v případě výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy či výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu povinného u peněžního ústavu<sup>80</sup>. Pokud nebylo zaniklé společné jmění vypořádáno dohodou, rozhodnutím soudu a ani domněnkou vypořádání, (rozvedený) manžel povinného může při splnění uvedených podmínek stále být účastníkem vykonávacího řízení<sup>81</sup>.

Pro uspokojení peněžité pohledávky za povinným skrze výkon rozhodnutí (exekuci) tak může být použit ne jen majetek v individuálním spolu/vlastnictví povinného (náležející mimo společné jmění manželů), ale jde-li o vymáhání pohledávky vzniklé za trvání manželství, též i majetek spadající do společného jmění manželů. **Právě zde je prostor pro uplatnění nepřipustnosti výkonu rozhodnutí** na podle § 267 odst. 2. Pro vylučovací žalobu není místa v případě, že se jedná o výkon rozhodnutí pro uspokojení pohledávky, kterou jsou věřiteli zavázáni splnit oba manželé společně. Je nutné mít na paměti, že skutečnost, zda manželé jsou zavázáni splnit dluh věřiteli společně nevyplývá z § 143 odst. 1 písm. b) a ani z § 145 odst. 3 ObčZák (viz výše). Tato ustanovení totiž vymezují vztahy mezi manžely týkající se dluhu, který spadá do společného jmění manželů; právního postavení věřitele se nedotýkají. Zda je **závazek manželů vůči věřiteli solidární**<sup>82</sup> může vyplývat např. ze smlouvy či způsobné škody anebo z jiné právní skutečnosti stanovené zákonem.

Jelikož exekuční soud při nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) **rozhoduje zpravidla bez jednán a bez slyšení povinného** (viz výše), je prakticky vyloučeno, aby **zkoumal**, zda navržený způsob výkonu rozhodnutí pro vymožení peněžitého plnění **fakticky postihuje majetek náležející do společného jmění manželů**. Soud se ani

<sup>77</sup> Srov. rozhodnutí SJ 113/1997

<sup>78</sup> Srov. KASÍKOVÁ, Martina, et al. cit. dílo. s. 97

<sup>79</sup> Srov. rozhodnutí KS v Hradci Králové, sp. zn. 26 Co 532/2004

<sup>80</sup> Srov. rozhodnutí R 4/2001

<sup>81</sup> Srov. rozhodnutí R 74/2004

<sup>82</sup> Srov. rozhodnutí NS sp. zn. 20 Cdo 2304/2002

nezbývá skutečností, zda takový majetek může být použit pro vymožení závazku povinného. K tomuto postupu je exekuční soud oprávněn na základě § 262a odst. 1 (viz výše). Pokud se jedná o pohledávku, která vznikla povinnému za trvání manželství, soud bez dalšího nařídí výkon rozhodnutí na majetek, který se považuje výše uvedeným způsobem za součást společného jmění manželů. Taktéž není nutné prokazovat, zda vymáhaná pohledávka vznikla povinnému za trvání manželství. Soud vychází z tvrzení oprávněného (návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí/exekuce) a popř. z okolností, které vyšly najevo jinak. Díky **generálnímu vymezení rozsahu společného jmění manželů** pro účely výkonu rozhodnutí (§ 262a odst. 1) nemusí být s konečnou platností určeno, že vymáhaná pohledávka bude z tohoto majetku skutečně uspokojena. Obranu zde manželu povinného nemůže poskytovat námitka proti nařízení výkonu rozhodnutí, ani opravný prostředek (odvolání) do usnesení na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce)<sup>83</sup>, nýbrž právě vylučovací žaloba dle § 267 odst. 2, která se projednává a rozhoduje podle části třetí občanského soudního řádu. Rozhodnutí vydané soudem na základě úspěšné vylučovací žaloby je způsobilým **podkladem pro zastavení výkon rozhodnutí (exekuce)** dle § 268 odst. 1 písm. f).

**Oprávnění manžela povinného podat vylučovací žalobu** upravuje zákon v § 267 odst. 2. Ustanovení přímo odkazuje na obdobné použití odstavce 1, které bylo citováno výše v souvislosti s obranou třetích osob při zásahu do jejich práv, která nepřipouštějí výkon rozhodnutí. *Obdobně podle odstavce 1 se postupuje, byl-li nařízeným výkonem rozhodnutí poškozen majetek patřící do společného jmění manželů nebo který se považuje za součást společného jmění manželů (§ 262a odst. 1), avšak vymáhaný závazek vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů při používání majetku, který*

- a) *podle smlouvy o zřízení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů nebo podle smlouvy o vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství nepatřil do společného jmění manželů, a oprávněnému byl v době vzniku vymáhané pohledávky znám obsah smlouvy,*
- b) *náležel výhradně povinnému proto, že jej nabyl před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho vylučného majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který*

<sup>83</sup> srov. rozhodnutí SJ 42/2005, či rozhodnutí NS sp. zn. 20 Cdo 1641/2005, dále 20 Cdo 1054/2002, 20 Cdo 238/2003

*mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě.*

Prostřednictvím vylučovací žaloby může manžel povinného uplatnit svá práva, jenž nepřipouštějí výkon rozhodnutí, pokud jde o majetek, který patří do společného jmění manželů nebo který se za takový považuje (§ 262a odst. 1). Právo náleží manželu povinného i přes to, že jinak již je účastníkem řízení (viz výše). Pro úspěšnou žalobu musí právo manžela povinného vylučovat, aby postižený majetek byl použit k úhradě pohledávky vymáhané věřitelem povinného. **Právem nepřipouštějícím výkon rozhodnutí jsou zde jen okolnosti vymezené v § 267 odst. 2 písm. a) a b) občanského soudního řádu a § 143 odst. 1 písm. b) a § 144 ObčZák.** Jiné okolnosti nepřipadají v úvahu. To je dáno charakterem a funkcí právního institutu společného jmění manželů, jako **specifického ekonomického společenství**. Právním důvodem pro vyloučení majetku postiženého výkonem rozhodnutí mohou být následující skutečnosti; jedná se o výčet taxativní:

1. vymáhaná pohledávka povinnému **vznikla před uzavřením manželství**<sup>84</sup>, nebo
2. vymáhaná pohledávka **vznikla za trvání manželství**, avšak **výlučně povinnému** (ne oběma manželům společně) **při používání majetku, který podle smluv o modifikaci společného jmění manželů (§ 143a ObčZák) či podle rozhodnutí soudu (§ 148 ObčZák) nepatřil do společného jmění manželů**<sup>85</sup> (má se samo sebou, že smlouvy byly uzavřeny a staly se účinnými před vznikem vymáhané pohledávky<sup>86</sup> a zároveň byl věřiteli (oprávněnému) **obsah těchto smluv znám** již v době vzniku hmotněprávního závazku), nebo
3. vymáhaná pohledávka opět **vznikla za trvání manželství pouze povinnému při používání majetku, který náležel výhradně povinnému**, jelikož jej nabyt před vznikem manželství, či za trvání manželství, avšak nabyt jej zděděním, darováním, či za majetek již předtím náležející do jeho výlučného majetku, anebo jej nabyt podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě<sup>87</sup>.

<sup>84</sup> § 143 odst. 1 písm. b) a § 144 ObčZák – argumentum a contrario

<sup>85</sup> § 267 odst. 2 písm. a)

<sup>86</sup> Srov. rozhodnutí R 85/2005

<sup>87</sup> § 267 odst. 2 písm. b)

Vyloučení postiženého majetku z výkonu rozhodnutí (exekuce) nepřipadá v úvahu, jestliže **oba manželé jsou podle hmotného práva závazkového solidárními dlužníky**, jestliže věřiteli nebyl znám v době vzniku pohledávky obsah modifikační smlouvy, event. rozhodnutí soudu, dále např. jestliže vymáhaná pohledávka vznikla povinnému za trvání manželství při používání majetku, který náležel do společného jmění manželů apod. Je vhodné poznamenat, že důvodem pro vyloučení postiženého majetku náležejícího do společného jmění manželů není ani skutečnost, že vymáhaná pohledávka vznikla příčinou závazku povinného, jež se zavázal bez souhlasu svého manžela *k plnění jehož rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů*<sup>88</sup>.

Pokud však byl postižen majetek, který je ve výlučném vlastnictví manžela povinného, a tedy do rozsahu společného jmění nenáležícího z důvodu, že manžel povinného jej nabyl před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výlučného majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě<sup>89</sup>, má manžel právo podat vylučovací žalobu nikoli podle § 267 odst. 2, nýbrž podle § 267 odst. 1<sup>90</sup>, tedy stejně jako jiná dotčená třetí osoba.

**Aktivní legitimace** pro podání vylučovací žaloby svědčí pouze dotčené třetí osobě (manželu povinného); na straně druhé – tedy **pasivně legitimován** – je vždy oprávněný<sup>91</sup> (on totiž podal návrh na výkon rozhodnutí a proti jeho vůli nemůže být výkon prováděn; odpovídá za to, že výkonem rozhodnutí bylo zasaženo do práva třetí osoby). Procesní legitimace povinného nepřipadá v úvahu. Samotný úspěch třetí osoby ve vylučovacím sporu ještě **neznamená vynětí** označené věci z výkonu rozhodnutí. **První fází** vylučovacího sporu je **podání vylučovací žaloby** podle § 267 odst. 1. **Fází druhou** je postup dle § 268 odst. 1 písm. f), tedy **podání návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí** ohledně rozsudkem konkrétně označené věci. Výkon rozhodnutí bude tedy zastaven (částečně) až na základě pravomocného rozhodnutí, že výkon rozhodnutí postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštět výkon rozhodnutí. Takováto exekuce je **nepřípustná relativně**, proto je nutné, aby se dotčená třetí osoba

<sup>88</sup> § 143 odst. 1 písm. b) ObčZák

<sup>89</sup> § 143 odst. 2 písm. a) ObčZák – argumentum a contrario

<sup>90</sup> Srov. též rozhodnutí R 39/2005

<sup>91</sup> Srov. § 267 odst. 1

**bránila** a prokázala nepřipustnost výkonu rozhodnutí. Až na základě právní moci usnesení z druhé fáze procesu – usnesení o zastavení výkonu rozhodnutí – lze považovat jím označený majetek za definitivně z výkonu rozhodnutí vyloučený. **V tomto smyslu by měl znít i petit vylučovací žaloby.** Nikoli tak, že soud z výkonu rozhodnutí vylučuje tu a tu věc, ale že **výkon rozhodnutí vedený ohledně konkrétně označené věci, je nepřipustný.** Tomu by odpovídal výklad § 267 v souladu s § 268 odst. 1) písm. f), kdy zákon připouští zastavení výkonu rozhodnutí, jestliže *bylo pravomocně rozhodnuto, že výkon rozhodnutí postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí (§ 267).* Východisko by pak bylo možné hledat v tom, že jestliže má někdo právo k věci postižené výkonem rozhodnutí, které však tento výkon nepřipouští, jedná se o výkon rozhodnutí nepřipustný a v tomto smyslu (§ 268 odst. 1) písm. f)) musí být formulován i petit – o nepřipustnost výkonu rozhodnutí (exekuce) musí být výslovně žalováno<sup>92</sup>. Na druhou stranu v některých jiných právních zdrojích<sup>93</sup> se lze setkat s názorem poněkud odlišným. Ten vychází ze znění § 267: *Právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí v řízení podle třetí části tohoto zákona.* Z doslovné interpretace (jazykovým výkladem) uvedené normy pak lze dovodit, že formulace petitu vylučovací žaloby by měla znít na **vyloučení konkrétně specifikovaného majetku (věci).** Ať se přikloníme k jakémukoliv teoretickému názoru, praxe připouští oba z uvedených postupů. Konečně soud sám může znění rozsudečného výroku upravit podle vlastního teoretického přístupu, jelikož i z „nesprávně“ formulovaného návrhu enunciátu je naprosto zřejmé, čeho se žalobce domáhá. V praxi je však častěji používán charakter petitu, jenž zde byl uveden na místě druhém. Při volbě kterékoliv z uvedených formulací petitu je **vždy nutné přesně označit výkon rozhodnutí (exekuci),** jehož se žaloba týká.

Typickým pro vylučovací žalobu je její **procesní charakter.** Žalobce se domáhá rozhodnutí o **právu exekučním,** nikoliv o **právu hmotném**<sup>94</sup>, ze kterého by vycházela klasická **určovací žaloba** podle § 80 písm. c). Nejedná se ani o žalobu na vydání věci (reivindikační). **Hmotněprávní podmínky** soud v rámci rozhodování o vylučovací žalobě posuzuje jako **otázky předběžné (prejudiciální)** a vypořádává se s nimi

<sup>92</sup> Srov. FIALA, Josef. cit. dílo s. 67; srov. též TRIPES, Antonín. cit. dílo s. 169

<sup>93</sup> Srov. WINTEROVÁ, Alena, et al. cit. dílo s. 538; citují: „zastavení výkonu rozhodnutí podle písm. f) se opírá o pravomocné rozhodnutí o vyloučení věci určené k exekučnímu postihu, ukáže-li se v řízení tomuto rozhodnutí předcházejícím, že k takové věci má právo někdo jiný, než povinný.“ A dále „petitem žaloby je vyloučení věci z exekučního postihu“.

<sup>94</sup> Např. žaloba na určení vlastnictví.

v odůvodnění rozsudku. O právu hmotném se zde autoritativně nerozhoduje. Logicky pak lze dovodit „použitelnost“ takového rozsudku, který se svým **určením vztahuje vždy pouze ke konkrétnímu výkonu rozhodnutí** (exekuci) a tento jeho rámec nemůže přesahovat. Naopak také platí, že pro zastavení probíhajícího výkonu rozhodnutí nelze použít jako podkladový exekuční titul ve smyslu § 267 odst. f) či h) rozhodnutí ze sporu o hmotné právo. Za předpokladu, že při hmotněprávním sporu soud rozhodoval mezi stejnými účastníky o totožné věci a právní poměry mezi nimi se jakkoli relevantně nezměnily, je možné takové rozhodnutí **použít pro posouzení předběžné otázky**. Procesní (vylučovací) žalobou se nelze zároveň dožadovat i vyslovení nějakého hmotněprávního výroku. Pojmově to nepřipouští již **konstrukce místní příslušnosti soudu**. Zatímco u žaloby vylučovací se místní příslušnost určuje podle § 88 písm. ch) (jedná se o výlučnou místní příslušnost) u žaloby hmotněprávní by takováto výlučná příslušnost podle § 88 nepřipadala v úvahu. Zákon v § 89 výslovně **vylučuje spojení řízení o věcech**, které jsou pokryté právě ustanovením o výlučné místní příslušnosti<sup>95</sup>. Z téhož důvodu se třetí osoba nemůže na oprávněném domáhat vydání věci postižené výkonem rozhodnutí, jelikož oprávněný (vykonavatel) věc nezadržuje, nýbrž věc byla postižena v rámci zákonného zmocnění osobou k tomu zmocněnou.

Vylučovací žaloba, její podání a projednávání je nerozlučně **spjato s trváním a existencí vykonávacího řízení**. Jedná se o **akcesorický vztah**. V případě, že výkon rozhodnutí byl **zastaven** dříve, než o vylučovací žalobě soud rozhodl, žalobce musí žalobu **vzít zpět**, anebo ji soud **zamítne jako bezdůvodnou**. Pokud byla věc v rámci výkonu rozhodnutí zpeněžena, žalobce se může změnou petitu domáhat na oprávněném **vydání výtěžku ze zpeněžení**. V takovém případě by se už nejednalo o spor o exekuční právo, ale o **spor hmotněprávní**; jednalo by se totiž o neoprávněný majetkový prospěch oprávněného z majetku třetí osoby. Zaštítění oprávněného oprávněným výkonem rozhodnutí je irelevantní.

Zákon upravuje ve svém § 274 exekuční tituly vydané různými subjekty. Pravomoc k **rozhodování o vylučovací žalobě** však vždy náleží místně příslušnému **soudu**, a to bez ohledu na to, který z těchto subjektů je původcem vykonávaného exekučního titulu. Důvodem je, že vylučovací žalobu (a stejně tak žaloby v jiných sporech) upravuje občanský soudní řád; právní podklad žaloby vychází z práva občanského v nejširším smyslu.

<sup>95</sup> Srov. FIALA, Josef. cit. dílo s. 68

Není zcela jasné, jaký bude mít vliv na případné uplatnění hmotného práva ohledně takového majetku skutečnost, že **vylučovací žaloba byla soudem pravomocně zamítnuta** a výkon rozhodnutí tak bylo lze považovat za nikoli neoprávněný. Jistě se ovšem nebude jednat o věc rozsouzenou<sup>96</sup>. Jisté však je, že ve výkonu rozhodnutí bude soud pokračovat i ohledně této věci, jelikož zamítnutí vylučovací žaloby implicitně znamená, že **výkon rozhodnutí vedený i na uvedenou věc, je přípustný**.

**Překážka věci zahájené** platí i zde stejně jako v každém jiném řízení – stále musí být zachována **totožnost objektu a subjektů**, ale také vykonávacího řízení, které podnítilo samotné podání vylučovací žaloby. Může se totiž stát, že jedna a táž věc bude zahrnuta do několika na sobě nezávislých výkonů rozhodnutí. Překážka litispendence se tak vztahuje pouze na řízení o výkon rozhodnutí, které je k vylučovací žalobě ve vztahu akcesorickém. Třetí osoba tak pro případ zahrnutí věci do dalšího výkonu rozhodnutí bude nucena podat novou vylučovací žalobu, i kdyby jinak ostatní prvky vztahu (subjekty, objekt) zůstaly totožné.

**Do rozhodnutí soudu** o podané vylučovací žalobě ohledně označené věci, práva či jiné majetkové hodnoty soud zpravidla **odloží** další provádění výkonu rozhodnutí v souladu s § 266 odst. 2 anebo jednání **odročí**. Dříve než rozhodnutí o takové žalobě nabude právní moci, **nesmí být dotčený majetek zpeněžen**<sup>97</sup>. Pravomocné usnesení soudu, jenž svědčí ku prospěch žalobce, představuje podle stavu věci důvod pro zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) zčásti či zcela. Nedodržení uvedeného postupu a zpeněžení majetku, který byl na základě žaloby uznán jako nepřipouštějící výkon rozhodnutí, zakládá důvod k podání žaloby z lepšího práva (viz výše) či dokonce práva k náhradě škody<sup>98</sup>.

I v řízení o vylučovací žalobě vznikají účastníkům **náklady**, stejně jako v klasickém řízení nalézacím. V zásadě se i zde rozhoduje o nákladech řízení **podle úspěchu stran ve věci**. V řízení o vylučovací žalobě se ovšem ve způsobu rozvržení podílu na nákladech řízení projevuje **specifický charakter vykonávacího řízení**. Východisko lze spatřovat v již výše vyložené „**exekučně právní domněnce**“, že věc postižená výkonem rozhodnutí náleží do majetku povinného. Domněnka platí a v řízení se z ní vychází, dokud není prokázán opak, tedy že povinnému nesvědčí vlastnické

<sup>96</sup> Srov. FIALA, Josef. cit. dílo s. 69

<sup>97</sup> Srov. však např. § 338v odst. 2, který představuje výjimku z tohoto pravidla.

<sup>98</sup> Náhrada škody by připadla v úvahu dle § 32 e. ř. a dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v platném znění.

právo k exekované věci. Domněnka tak tkví v předpokladu, že **nutnost uplatnění vylučovací žaloby si zapříčinil sám žalobce** (třetí osoba). Oprávněný je tím, z jehož podnětu je vedeno vykonávací řízení a **dokud lze vycházet ze správnosti domněnky, výkon rozhodnutí lze považovat za souladný s právem**. Cílem žalobce je vyvrácení této domněnky. Až v okamžiku, kdy oprávněný mohl poznat (posuzováno objektivně), že věc do majetku povinného nenáleží, ba naopak jejím skutečným vlastníkem je osoba od povinného odlišná, a neprodleně tak soudu nenavrhl zastavení výkonu rozhodnutí, čímž zapříčinil, že vlastník exekované věci byl přinucen k obraně formou vylučovací žaloby. Slovy § 143 **svým chováním zavedl příčinu k podání návrhu na zahájení řízení (vylučovací žaloby)**. I tato domněnka však v praxi činí četné obtíže, jelikož případ od případu se může dost výrazně lišit a bude záležet na konkrétním hodnocení situace, od jakého okamžiku se oprávněný mohl objektivně domnívat, že postižené věci povinnému nenáleží. V úvahu připadá i vymáhání nákladů po osobě povinného.



## SPORY VYVOLANÉ KONKURSEM A VYROVNÁNÍM (INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍM)

Druhá tematická část této práce se má zabývat **spory vyvolanými konkursem a vyrovnáním**. Vzhledem ke klíčovým změnám v této oblasti a přijetí zcela nového zákona, který upravuje úpadek a způsoby jeho řešení, jsem byl nucen tyto patřičně reflektovat. Výklad podávám dle aktuální právní úpravy, tedy zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon<sup>99</sup>), jenž zcela nahradil předchozí právní úpravu obsaženou v zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění následujících novelizací.

**Spory vyvolané insolvenčním řízením (úpadkem)** jsou svým charakterem (důvodem vzniku, trváním, a zánikem) podobné v obou právních úpravách; pochopitelně však s menšími či většími odchylkami, které přináší zákon postavený na některých zcela nových či odlišných zásadách. Obdobně jako v případě sporů vzniklých z výkonu rozhodnutí (exekuce), se i ve sporech vyvolaných insolvenčním řízením vyskytuje řada zákonem výslovně připuštěných sporů. Spory z insolvenčního řízení lze, na rozdíl od sporů z výkonu rozhodnutí, považovat za jednu ze základních a podstatných částí samotného soudního řízení (zde řízení insolvenčního<sup>100</sup>). Konečně insolvenční spory, resp. jen spory incidenční (viz dále) představují časově nejnáročnější fázi většiny insolvenčních, resp. dříve konkursních a vyrovnacích řízení. Hodí se taktéž zmínit, že většina incidenčních sporů se týká rozsahu majetkové podstaty. Je-li délka insolvenčního řízení, resp. dříve konkursního či vyrovnacího ovlivněna zejména nejasnostmi ohledně vlastnických vztahů k majetku zahrnutému do majetkové podstaty, nejedná se primárně o věc nevhodně či nedostatečně propracovaného insolvenčního řízení, konkrétně incidenčních sporů, nýbrž lze nedostatky shledávat v nejasnosti vlastnických práv obecně.

Je nutné upozornit, že podle přechodných ustanovení zákona se nová právní úprava vztahuje na řízení zahájená po účinnosti zákona, tedy na řízení od **1.1.2008 včetně**.

<sup>99</sup> Ustanovení zákona v této části práce, bez přiřazení k patřičnému zákonu, odkazuje na zákon insolvenční.

<sup>100</sup> Zákon definuje v § 2 pro insolvenční řízení, jako „soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkuv úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení.“

Insolvenční řízení je specifickým soudním procesem, z toho důvodu zákon zakotvuje **přiměřené použití občanského soudního řádu**, pokud v konkrétním případě není stanoveno jinak a takové řešení není v rozporu se zásadami insolvenčního řízení<sup>101</sup>. To má samo sebou přímý vztah i na jednotlivé insolvenční spory. Nicméně je třeba mít na paměti, že speciální úprava obsažená v druhé části insolvenčního zákona má přednost před obecnou úpravou obsaženou v části první a třetí zákona. Tím je samozřejmě omezeno i přiměřené použití občanského soudního řádu, který má v insolvenčním řízení postavení předpisu subsidiárního.

Na rozdíl od předchozí úpravy úpadkového práva insolvenční zákon nově zakládá, že incidenční spory jsou **projednávány v rámci vlastního insolvenčního řízení**. To je mj. odůvodněno očekávaným urychlením insolvenčního řízení. V předcházející právní úpravě byl incidenční spor samostatnou právní věcí, která nebyla věcnou a místní příslušností vázána na insolvenční, resp. konkursní soud. Především koncepce incidenčního řízení byla postavena na postulátu, který vycházel ze samostatného skutkového základu věci, odlišného procesního postupu sporného řízení, rozdílným okruhem účastníků apod. Pozitivní právní úprava naopak vychází z požadavku hospodárnosti, jenž vyžaduje soustředění všech podstatných otázek do jednotného řízení<sup>102</sup>. Ve sjednocení incidenčních sporů lze vidět paralelu s ideou jednotného insolvenčního (soudního) řízení, které má za úkol řešit dlužníkův úpadek více způsoby řešení úpadku (konkurs, reorganizace, oddlužení), avšak s maximální možnou uniformitou. Snaze o jednotnost odpovídají i pojmy insolvenčního soudu, insolvenčního návrhu, insolvenčního rejstříku atd. Dle důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu, byl pojem incidenčního sporu zákonem vymezen *se zřetelem k rozšíření způsobů řešení úpadku, k obsahové změně co do náplně tohoto pojmu (srov. § 159 odst. 1) a k výraznému významovému posunu, danému tím, že oproti stávající úpravě se předepisuje projednání těchto sporů v rámci insolvenčního řízení*<sup>103</sup>.

Incidenční spor je **charakterově sporem dvoustranným**, jenž vychází z označení účastníků dle klasického sporného řízení. To odůvodňuje i přípustnost vedlejšího účastenství. Právo insolvenčního správce jednat mj. *i v incidenčních sporech, jakož i v dalších sporech, kterých se účastní místo dlužníka* je zakotveno v § 40.

<sup>101</sup> Zásady insolvenčního řízení jsou obsaženy zejm. v § 5

<sup>102</sup> Vzorem byla především právní úprava americká.

<sup>103</sup> Důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu; § 2 písm. d)

V insolvenčním řízení obecně mohou vznikat **dvě základní kategorie insolvenčních sporů**. Jedná se o již častokrát zmiňované **spory incidenční (incidenty)** a **spory neincidenční (neincidenty)**. Dle definice incidenčních sporů obsažené v § 2 písm. d) a vymezení účastníků řízení v takových sporech dle § 16 odst. 2, lze (je nutné) za incidenční spor z čistě formálního hlediska považovat pouze takový spor, který je:

- 1) **vyvolán** insolvenčním řízením a zároveň
- 2) o tomto sporu musí být zákonem **určeno, že se jedná o incidenční spor** anebo se jako takový projednává a též
- 3) spor musí být **projednáván v rámci** insolvenčního řízení a konečně
- 4) účastníkem sporu je **insolvenční správce**, pokud není zákonem stanoveno jinak.

Nebude-li naplněna byť jen jedna těchto čtyř zákonných podmínek, o incidenční spor se jednat nemůže, nýbrž půjde pouze o spor neincidenční (zákonem nedefinovaný).

**Důsledkem správné kategorizace sporu je právní rámec (režim), který se na ten který spor bude vztahovat.** Spory se pak mohou řešit v incidenčních řízeních v rámci insolvenčního řízení, nebo naopak zcela mimo insolvenční řízení (proces se bude řídit v zásadě pouze občanským soudním řádem, stejně jako klasické civilní řízení). Prvotní a zásadní rozdíl mezi jednotlivými druhy insolvenčních sporů lze spatřovat v **odlišné věcné a místní příslušnosti soudu**.

Incidenční spor vzniká v souvislosti s jiným (hlavním) sporným řízením, zde řízením insolvenčním. Řeší se v řízení od hlavního odděleném, nicméně pro hlavní řízení mají svůj vliv. Následný postup v hlavním řízení se odvíjí od výsledku incidenčního sporu. Řešení incidenčního sporu v rámci řízení o úpadku je zcela nově přenecháno v kompetenci insolvenčního soudu (zásada jednotnosti insolvenčního řízení).

Incidenční spory a jejich specifika (právní rámec) upravují §§ 159-164 zákona. Nicméně i jiná ustanovení insolvenčního zákona mají přímý vztah k incidenčním sporům<sup>104</sup>. Otázky ohledně incidenčních sporů insolvenčním zákonem neupravené se subsidiárně řídí občanským soudním řádem. Incidenční spory jsou<sup>105</sup>:

- 1) **spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek** (typicky § 198 a 199);

<sup>104</sup> Např. § 2, 7, 16, 19, 20, 40, 69 atd.

<sup>105</sup> Dle § 159

- 2) **spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle §225 odst. 5 (§ 225, § 233);**
- 3) **spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela (§ 271 – 273);**
- 4) **spory na základě odpůrčí žaloby (§ 239);**
- 5) **spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem (§ 37 zákon za incidenční spor považuje pouze nárok na náhradu za škodu vzniklou na majetkové podstatě);**
- 6) **další spory, které zákon označí jako spory incidenční:**
  - a) **spor o ukončení účasti věřitele z důvodu neexistence či zániku jeho pohledávky z rozhodnutí soudu podle § 186;**
  - b) **spor o platnost právního úkonu (§ 231 odst. 2);**
  - c) **spory o platnost smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení plnění z neplatného právního úkonu (§ 233);**
  - d) **spor o platnost smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení majetku podstaty mimo dražbu (§ 289);**
  - e) **spor věřitele, který nesouhlasí s výší či charakterem své pohledávky, jež vyplývá z účetnictví dlužníka jakožto finanční instituce (§ 373).**

Výčet provedený § 159 je pouze příkladný, nicméně výše uvedenou enumeraci (v této práci) lze považovat za úplnou, jelikož zákon o jiných než vyčtených sporech výslovně nestanovuje, že se jedná o spory incidenční. Naopak se lze v zákoně setkat s výslovným vyloučením sporu ze sporů incidenčních<sup>106</sup>. I přes to je v souladu s § 2 písm. d) a § 159 odst. 1, písm. f) **nutné za incidenční spor považovat pouze spor výslovně tak označený.**

Ohledně **sporů neincidenčních** platí, že se v zásadě jedná o zcela samostatná řízení, od insolvenčního oddělaná, a pro jejich řešení se použije obecná úprava civilního procesního řízení podle občanského soudního řádu. Mezi neincidency patří:

- 1) **spory z nároků na náhradu škody způsobené podáním nedůvodného insolvenčního návrhu (§ 100 a § 147);**
- 2) **spory o řádné uspokojení pohledávky za podstatou (§ 203);**
- 3) **spory o nabyvatele nemovitostí obývané dlužníkem o její vyklizení (§ 285);**

<sup>106</sup> § 100, 147 odst. 4, § 203 odst. 4, 285 odst. 2

4) spory, jimiž insolvenční správce vymáhá zaplacení dlužnických pohledávek ve prospěch majetkové podstaty (§ 294).

Zákonodárce v § 2 vymezil některé základní pojmy, se kterými pak zákon pracuje. Účelem nebylo soustředit veškeré právní pojmy v jediném ustanovení, nýbrž lze důvod spatřovat zavedením relativně nové právní terminologie a vymezením zákonem nejčastěji používaných právních pojmů či institutů. Definoval mj. incidenční spory a insolvenční soud. Za **incidenční spory** zákon určuje *spory vyvolané insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví tento zákon, projednávané v rámci insolvenčního řízení. Insolvenčním soudem* má zákon na mysli *soud, před nímž probíhá insolvenční řízení*. Dle § 9 odst. 4 o. s. ř. rozhodují krajské soudy jako *soudy prvního stupně v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech*. Jak v insolvenčním řízení, tak v incidenčních sporech *jedná z rozhoduje v prvním stupni jediný soudce (samosoudce)*<sup>107</sup>. Pro účely incidenčního řízení zákon v § 16 samostatně definuje účastníky incidenčního řízení. Jsou jimi **žalobce a žalovaný**, na rozdíl od obecné definice účastníků insolvenčního řízení obsažené v § 14, které za účastníky insolvenčního řízení stanovuje **dlužníka a věřitele, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku**. Účastníkem v incidenčním sporu (žalobcem či žalovaným) je **vždy insolvenční správce**, pokud zákon nestanoví jinak; jedná se o implikaci, jelikož jiné spory, kterých je taktéž účasten insolvenční správce, se za incidenční nepovažují, a to ani pokud probíhají za trvání insolvenčního řízení. Odchylně od zbytku insolvenčního řízení je pro incidenční spory založena i tím, že zatímco v insolvenčním řízení obecně je **vedlejší účastenství** výslovně vyloučeno, pro spory incidenční **přípustné** je. Speciální definice účastníků pro incidenční řízení je odůvodněna zvláštním mechanismem těchto sporů, který se odlišuje od zbytku insolvenčního řízení. Zákon výslovně zakotvil i **vstup nového účastníka** insolvenčního řízení do již zahájeného řízení incidenčního tak, že změna v osobě tohoto účastníka v rámci insolvenčního řízení se ze zákona projevuje i v řízení incidenčním bez nutnosti rozhodování o vstupu nového účastníka do jednotlivých incidenčních sporů. Pro nabyvatele pohledávky platí stav incidenčního řízení v době jeho vstupu.

Incidenční spor se projednává **na návrh žalobce** (oprávněné osoby), a to vždy jen v rámci insolvenčního řízení. Incidenční žaloba je ve většině případů považována za

<sup>107</sup> Popř. vyšší soudní úředník dle zvláštního právního předpisu; § 12 odst. 2

**úkon hmotněprávní**<sup>108</sup>, z čehož plyne, že v zákonem stanovené lhůta musí být soudu doručena. Pro náležitosti návrhu se přiměřeně použijí § 42 a § 79 odst. 1 o. s. ř. Přednost použití zásad insolvenčního řízení dle § 5 platí i pro spory incidenční. Kdo je osoba oprávněná závisí na konkrétním sporu. Návrh má **povahu žaloby** a podává se u **příslušného insolvenčního soudu** (důsledek zásady jednotnosti insolvenčního řízení). Každý jednotlivý incidenční spor by měl **projednávat tentýž soudce**, kterému bylo dle rozvrhu práce přiděleno vlastní insolvenční řízení. Jako pojistka proti možným negativním důsledkům, které může snaha o jednotnost insolvenčního řízení způsobit, čímž se má namysli zejména zahlcení insolvenčního soudce množstvím či náročností jednotlivých incidenčních sporů, zákonodárce připustil možnost, aby předseda insolvenčního soudu konkrétní incidenční spor **přidělil ad hoc jinému soudci téhož insolvenčního soudu**. Zákon přiznává právo vystupovat v incidenčním sporu odborové organizaci, která zde bude zastupovat dlužníkovu zaměstnance; musí se však jednat o uplatňování jeho pracovněprávních pohledávek. Do insolvenčního řízení, konkrétně i do incidenčního sporu může vstoupit příslušné státní zastupitelství. Insolvenční zákon upravuje oproti občanskému soudnímu řádu některé procesní instituty poněkud odlišně<sup>109</sup>. Tato speciální úprava se pro incidenční spory použije pouze pokud jde o doručování, takže se v zásadě doručuje shodně jako ve zbytku insolvenčního řízení. Konečné rozhodnutí incidenčního sporu se taktéž zveřejňuje v insolvenčním rejstříku. Rozhodnutí jsou však vždy zvlášť doručována jednotlivým účastníkům incidenčního řízení. Právně relevantní účinky doručení má okamžik zveřejnění rozhodnutí v insolvenčním rejstříku (doručení vyhláškou) v souladu s § 71 odst. 2. Občanský soudní řád se ohledně **doručování** použije jen subsidiárně. Ohledně ostatních institutů, **tedy pořádkové pokuty, dokazování, rozhodnutí a opravných prostředcích** se v zásadě zcela použije občanský soudní řád. Soud nařídí jednání vždy, není-li možnost od jednání upustit dle občanského soudního řádu, což je možné v případě, že účastníci s rozhodnutím bez jednání souhlasí, popř. se práva jednat vzdali a zároveň lze rozhodnutí bez jednání učinit i jen na základě účastníky předložených listinných důkazů. Použití pravidel pro insolvenční řízení zákon výslovně vylučuje, z toho důvodu se na **průběh i nařízení jednání** aplikuje výlučně občanský soudní řád. Žalobu podanou neoprávněnou osobou či podanou opožděně, soud odmítne. Soud odmítne i žalobu, která má nedostatky, jež se nepodařilo odstranit a které soudu brání v řízení

<sup>108</sup> Srov. rozhodnutí NS ČR sp. zn. 29 Cdo 226/99

<sup>109</sup> § 71 – § 96 (jedná se doručování, pořádkovou pokutu, jednání, dokazování, rozhodnutí, opravné prostředky)

pokračovat. Odmítnutí žaloby následuje i v případě, že projednání žaloby brání nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit či který se žalobci ani přes výzvu odstranit nepodařilo. Ve všech těchto případech odmítnutí žaloby soud řízení posléze zastaví. Zde lze úpravu incidenčních sporů shledat v zásadě shodnou s úpravou obsaženou v občanském soudním řádu. Proti odmítavému usnesení a zastavení řízení je přípustné odvolání splňující podmínky dle § 201 a násl. o. s. ř. Odvolací lhůta činí standardních 15 dnů od doručení napadaného rozhodnutí. V insolvenčním řízení soud ve věci samé dle § 88 rozhoduje usnesením, pro incidenční spory zákon v § 162 stanovuje odchylku, a to, že ve věci samé soud rozhoduje **rozsudkem**. Není vyloučeno ani rozhodnutí formou rozsudku pro zmeškání či pro uznání. O smíru však rozhoduje usnesením vždy. Možnost věc rozhodnout formou uzavření smíru musí připouštět povaha věci, což by v případě většiny incidenčních řízení neměl být zásadní problém. Soud smír schválí jen v případě, že s tímto vyjádří předchozí souhlas věřitelský výbor. Dále ohledně smíru platí ustanovení občanského soudního řádu. Ustanovení občanského soudního řádu pojednávající o **náhradě nákladů řízení** se v zásadě beze změny vztahují i na rozhodování o nákladech incidenčního sporu. Náhrada nákladů řízení je **zvláštní pohledávkou**, která na rozdíl od „běžných“ nákladů řízení není vyloučena z uspokojení v rámci insolvenčního řízení, jak má na mysli § 170 písm. f). Pohledávka přiznaná na nákladech řízení se řadí mezi pohledávky uspokojované z majetkové podstaty, a to kdykoli za trvání insolvenčního řízení. Pokud jde jmenovitě o incidenční spory dle § 202 (spory odporové), zákon zakotvuje výjimky ohledně placení nákladů řízení. Ve sporu odporovém nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení proti insolvenčnímu správci. Náklady vzniklé insolvenčnímu správci se hradí z majetkové podstaty a naopak do podstaty náleží náhrada nákladů řízení přiznaná insolvenčnímu správci. Zbývá jen dodat, že náklady vzniklé zaviněním insolvenčního správce nebo náhodou, jež se správci přihodila, si správce nese ze svého a vůči ostatním účastníkům je povinen k jejich náhradě. V žádném z těchto případů tedy náklady nejdou na vrub majetkové podstaty. Soudní poplatek pro incidenční spor je zákonem stanoven<sup>110</sup> na 1000,- Kč. Insolvenční správce jakožto žalobce je od placení soudního poplatku ze zákona osvobozen. Pravomocný rozsudek vydaný v incidenčním sporu je závazný pro všechny procesní subjekty. Na rozdíl od § 159a o. s. ř. zde zákon podstatně rozšiřuje závaznost rozsudku i na ostatní subjekty, které se přímo neúčastnily

<sup>110</sup> Sazebník poplatků, položka č. 10, zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v platném znění.

incidenčního sporu, avšak účastní se insolvenčního řízení. Rozsudek je závazný pro insolvenční soud, dlužníka, věřitele z insolvenčního řízení, insolvenčního správce, účastné státní zastupitelství a dlužníkovu likvidátora. Rozsudek ne mimo insolvenční řízení neuplatnitelný.

Hodí se taktéž zmínit ustanovení § 263 – § 265, která se věnují **přerušeni** a případnému **pokračování** některých soudních, správních, popř. jiných řízení, která se **projednávají zcela mimo insolvenční řízení**, ačkoli jejich obsah je takového charakteru, že by bylo lze tato řízení projednávat buď v rámci řízení insolvenčního anebo dokonce v oblasti řízení incidenčního. Příčinou jejich celkového vyloučení z předmětu úpravy insolvenčního zákona je, že tyto byly **zahájeny před prohlášením konkursu**. Jedná se o kolizi zahájeného konkursního řízení a přerušených řízení, která se mohou týkat majetkové podstaty. Je-li v některých z těchto řízení na návrh oprávněné osoby pokračováno, jsou projednávány v právním režimu, ve kterém byly zahájeny. Insolvenční řízení na ně v tomto ohledu nemá vliv. V závislosti na okolnostech zůstává účastníkem řízení dlužník, anebo jej ze zákona nahradí insolvenční správce. Na druhou stranu zde zákon vymezuje i řízení, ve kterých z důvodu prohlášení konkursního řízení pokračovat nelze. Připouští-li to povaha předmětu projednávaného v takto přerušeném řízení, může být o tomto předmětu zahájeno nové řízení v rámci řízení incidenčního či některého z incidenčních sporů. Jako příklad lze uvést např. spory vylučovací. Celkově se jedná o ustanovení velice **problematická**, a to z důvodu, že zákon se zmiňuje pouze o řešení úpadku formou konkursního řízení, zatímco reorganizaci zcela opomíjí. Taktéž není vyřešeno období od podání insolvenčního návrhu do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dlužníka.

Pokud jde o **konečnou zprávu**, jejímu vypracování a následnému předložení mj. nebrání, jestliže dosud nejsou ukončeny „nepodstatné či bagatelní“ incidenční spory. Dle zákona se jedná o spory, jejich výsledek nemůže podstatně ovlivnit závěr konečné zprávy. V dřívější úpravě bylo předložení konečné zprávy podmíněno úplným zpeněžením konkursní podstaty, resp. ukončením všech incidenčních sporů. Obdobné platí i pro vydání **rozvrhového usnesení**. K rozhodnutí soudu o **skončení konkursu** při stále trvajících incidenčních řízeních zákon výslovně nic nestanoví, nicméně z logiky věci lze dovodit, že usnesení o zrušení konkursu může být vydáno pouze v případě, že veškerá incidenční řízení jsou pravomocně skončena. Insolvenční soud **zveřejňuje všechna rozhodnutí** vydaná v incidenčních i neincidenčních sporech v **insolvenčním rejstříku**.



## ZÁVĚR

Platná právní úprava připouští existenci celé řady sporů vyvolaných výkonem rozhodnutí (exekucí). Většinu z těchto sporů zakotvil občanský soudní řád již v době svého vzniku, tedy na počátku šedesátých let. Do dnešních dnů tato právní úprava nedoznala podstatnějších změn. Celkově lze shrnout, že jednotlivé spory připuštěné občanským soudním řádem jsou v jeho rámci střípkovitě a nepřehledně rozesety a zcela jistě by si zasloužily jednotnou úpravu dle vzoru incidenčních sporů vymezených insolvenčním zákonem. Taková jednotná úprava sporů v rámci civilního procesu by však byla možná pouze za současné rekodifikace civilního práva procesního. Stěžlí si lze představit, že k markantní změně by mohlo dojít za stávající právní úpravy. Jasné a úplné vymezení jednotlivých sporů by bylo vhodné i vzhledem ke každoročně se zvyšujícímu počtu exekucí vedených soudními exekutory, jakožto subjekty s vlastním finančním zájmem na výsledku exekučního řízení. Právě z jejich strany často dochází k záměrnému využívání nepřehlednosti občanského soudního řádu a participování na neznalosti procesních práv osob neoprávněně postižených v rámci jimi vedených řízení.

Na druhou stranu je nutné podotknout, že z pohledu množství zákonem připuštěných (vymezených) sporů vyvolaných výkonem rozhodnutí, je současná právní úprava díky její relativní stabilitě (pouze v této problematice) a bohatým zkušenostem soudní praxe více než dostatečná. Zákonodárce by se měl inspirovat v pozitivní právní úpravě a do plánované rekodifikace zahrnout všechny osvědčené postupy a principy.

Obecně lze říci, že platná právní úprava připouští dostatek prostoru pro ochranu práv a oprávněných zájmů jednotlivých účastníků výkonu rozhodnutí (exekuce), a to i třetích osob, do jejichž vlastnického práva bylo výkonem rozhodnutí neoprávněně zasazeno.

Za poměrně velký nedostatek však považuji velice širokou odpovědnost manžela za závazky manžela druhého v případě výkonu rozhodnutí, pokud jde o postižení majetku ze společného jmění manželů. V době úpadku a recese manželských svazků by tato oblast zasloužila větší pozornost ze strany zákonodárce.

Prozatím se zdá předčasné hodnotit funkčnost nového insolvenčního zákona pokud jde o incidenční spory a jejich nový jednotný právní rámec, který se uskutečňuje zcela v intencích jednotného insolvenčního řízení. Celkově se právní úprava zdá

relativně přehledá a poměrně i srozumitelná. Idea definování, vymezení a unifikace incidenčních sporů se jeví poměrně užitečnou, alespoň pokud jde o rychlost řešení těchto sporů a tím pádem celkovou dobu úpadkového řízení. Nicméně problémy mohou nastat pokud jde o projednávání incidenčních sporů jedním a tímtéž soudcem (popř. jiným soudcem insolvenčního soudu), který vede celé insolvenční řízení. Dosavadní konkursní soudci (podle předešlé právní úpravy) se věnovali úpadkovému řízení jako takovému. Bude-li na insolvenčního soudce (úpadkového specialistu) navalena široká materie incidenčních sporů, je otázkou, nakolik se toto projeví na kvalitě a rychlosti rozhodování. Konkrétní hodnocení tedy ponechejme až po prověrce praxí.

## SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

- BUREŠ, Jaroslav, et al. *Občanský soudní řád : Komentář*. 7. vyd. Praha : C.H.Beck, 2007. 2120 s.
- BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír. K některým otázkám incidenčních sporů. *Právní rozhledy*. 1998, č. 6
- DVOŘÁK, Jan, et al. *Občanské právo hmotné I*. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha : ASPI, 2005. 524 s.
- ELIÁŠ, Karel. Incidenční spory. *Právní rozhledy*. 1993, č. 1
- FIALA, Josef. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí : (Exekuční spory)*. Praha : Universita Karlova, 1972. 120 s. Acta Universitatis Carolinae . Iuridica Monographia.
- KASÍKOVÁ, Martina, et al. *Exekuční řád. Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti : Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2007. 688 s.
- KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Zákon o konkursu a vyrovnání : Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2002. 504 s.
- KOTOUČOVÁ, Jiřina, et al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2008. 1068 s.
- KOZEL, Roman. *Problémy konkursního řízení a jejich řešení : Praktická příručka*. 2. rozšířené a přepracované vyd. Praha : Linde, 2003. 469 s.
- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. 472 s.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Insolvenční zákon*. Praha : EUROUNION, 2006. 399 s.
- SCHELLEOVÁ, Ilona, et al. *Civilní proces*. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2006. 1202 s.
- SCHELLEOVÁ, Ilona, et al. *Konkurs a vyrovnání*. 3. vyd. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2005. 830 s.
- ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanský zákoník : Komentář*. 10. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006. 1465 s.
- ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanský zákoník : Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2008. 2400 s.
- TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. přepracované a doplněné vyd. Praha : C.H.Beck, 2006. 864 s.
- WINTEROVÁ, Alena, et al. *Civilní právo procesní*. 4. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2006. 729 s.

WINTEROVÁ, Alena. Incidenční spory. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 4

ZELENKA, Jaroslav. *Insolvenční zákon*. 2. vyd. Praha : Linde 2008. 796 s.

ZELENKA, Jaroslav, MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Zákon o konkursu a vyrovnání : Komentář*. 2. dopl. vyd. Praha : Linde, 2002. 1176 s.